

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

PODLOŽNOST ADOLESCENATA VRŠNJAČKOM PRITISKU
-završni rad-

Studentica: Ena Begović

Matični broj: 0009071184 4

Studij: Sveučilišni jednopredmetni preddiplomski studij pedagogije

Mentorica: prof. dr. sc. Jasminka Zloković

Rijeka, rujan 2017

SADRŽAJ

1. SAŽETAK	3
2. UVOD	5
3. ADOLESCENCIJA.....	7
3.1. Pojam adolescencija	7
4. ODNOSI S VRŠNJACIMA.....	9
4.1. Vršnjačka grupa	10
4.2. Prijateljstvo	14
5. VRŠNJAČKI UTJECAJ	16
5.1. Vršnjački pritisak	17
5.2. Podložnost vršnjačkom pritisku	20
6. PRIKAZ METODOLOGIJE ISTRAŽIVANJA	22
6.1. Predmet i problem istraživanja	22
6.2. Cilj i hipoteze istraživanja	22
6.2.1. Cilj istraživanja	22
6.2.2. Hipoteze	22
6.3. Uzorak.....	22
6.4. Mjerni instrument.....	23
6.5. Obrada podataka	24
7. REZULTATI I RASPRAVA	26
7.1. Vrednovanje prijateljstva i pripadnosti grupi.....	26
7.2. Pozitivni aspekti vršnjačkog pritiska	30
7.2.1. Glazba i mjesto izlaska	30
7.2.2. Školski uspjeh i izvršavanje školskih obaveza	32
7.2.3. Fizički izgled (promjena frizure i odjeća)	34
7.2.4. Slobodne i izborne aktivnosti.....	36
7.2.5. Odabir daljnjeg obrazovanja (mišljenje prijatelja/ roditelja).....	39
7.2.6. Sprječavanje nasilničkog ponašanja	41
7.2.7. Druženje s drugim vršnjacima	42
7.3. Negativni aspekti vršnjačkog pritiska	43
7.3.1. Sudjelovanje u krađi	43
7.3.2. Bježanje s nastave.....	44

7.3.3.	<i>Druženje dan prije ispita</i>	45
7.3.4.	<i>Konzumiranje alkohola.....</i>	46
7.3.5.	<i>Pušenje cigareta</i>	47
7.3.6.	<i>Upuštanje u seksualne odnose</i>	49
7.3.7.	<i>Kršenje dogovora s roditeljima</i>	50
8.	ZAKLJUČAK	52
9.	LITERATURA	54
10.	PRILOG	59
10.1.	<i>Anketni upitnik.....</i>	59

1. SAŽETAK

Adolescencija je razdoblje koje osim razvojnih promjena, karakterizira i potreba za identifikacijom, odnosno traganje za ljudima koji mogu poslužiti kao uzor. Tada se kod adolescenata javlja želja da se osjete prihvaćenima od strane nekog društva, što samim time može dovesti i do njihove podložnosti utjecaju od strane vršnjaka. Utjecaj vršnjaka sastavni je dio vršnjačkih odnosa koji može djelovati na pozitivan i negativan način. Od vršnjačkog utjecaja koji je nemoguće izbjeći, autori razlikuju vršnjački pritisak. On se odnosi na očekivanje vršnjaka da se pojedinac ponaša na određeni način bez obzira na njegove želje, jer ako se adolescent konformira očekivanjima vršnjaka, oni ga prihvaćaju, a ako do konformiranja ne dođe, slijede sankcije poput odbacivanja, ogovaranja, izbjegavanja i slično. Jedno od najtežih emocionalnih stanja u kojem se adolescent može naći jest odbačenost od prijatelja, stoga sve što adolescent radi samo kako bi došao do pozitivnog potvrđivanja ili izbjegao sankcije vršnjaka definira se kao podložnost vršnjačkom pritisku. Kako je vršnjački pritisak mali dio vršnjačkog utjecaja on također može biti pozitivan i negativan. Pozitivan vršnjački pritisak najčešće se veže uz društveni život adolescenta, dok se negativan vršnjački pritisak veže uz rizična ponašanja. U empirijskom dijelu rada prikazani su rezultati istraživanja o vrednovanju prijateljstva i pripadnosti grupe te podložnosti pozitivnim i negativnim aspektima vršnjačkog pritiska. Za potrebe istraživanja izrađen je anketni upitnik te je primijenjen na uzorku od 50 ispitanika srednjoškolske populacije. Rezultati istraživanja ukazuju na nisku razinu podložnosti adolescenata/tica negativnim aspektima vršnjačkog pritiska te mogu poslužiti kao temelj prilikom daljnjih istraživanja.

Ključne riječi: adolescencija, vršnjački utjecaj, vršnjački pritisak, podložnost vršnjačkom pritisku

SUSCEPTIBILITY OF ADOLESCENTS TO PEER PRESSURE

SUMMARY

Adolescence is a period that, except for developmental changes, is characterized by the need for identification, or searching for people who can serve as a model. Adolescents then have the desire to feel accepted by a society, which can then lead to their susceptibility to peer influence. The influence of peers is an integral part of peer relations that can act in a positive and negative way. From peer influence that is impossible to avoid, the authors distinguish peer pressure. It refers to peer expectations that an individual behaves in a certain way regardless of his desires, because if an adolescent conforms to peer expectations, they accept him, and if conformation does not come, there are sanctions such as rejection, gossip, avoidance, and the like. One of the most difficult emotional states in which an adolescent can be situated is disengagement from a friend, so whatever the adolescent is doing only in order to achieve a positive affiliation or avoid the sanction of peers is defined as susceptibility to peer pressure. As peer pressure is a small part of peer influence, it can also be positive and negative. Positive peer pressure is most commonly associated with the social life of adolescents, while negative peer pressure is associated with risky behaviors. The empirical part of the paper presents the results of the research on the evaluation of the friendship and belonging to the group and its susceptibility to positive and negative aspects of peer pressure. For the purposes of research, a questionnaire was prepared and applied on a sample of 50 secondary school population. Research results suggest a low level of adolescent susceptibility to negative peer pressure and may serve as a basis for further research.

Key words: adolescence, peer influence, peer pressure, susceptibility to peer pressure

2. UVOD

Adolescencija je proces sazrijevanja u kojem mladi tragaju za vlastitim identitetom, zbog čega je izrazito izražena njihova želja da budu prihvaćeni od strane svog društva. Stoga, mladi u adolescenciji postaju sve više osjetljivi i podložni vršnjačkom utjecaju. Utjecaj vršnjaka nije moguće izbjeći, dakle on je sveprisutan i kao takav može biti pozitivan i negativan. Pozitivan utjecaj vršnjaka najčešće je bezopasan, kao što je utjecaj u stilu odijevanja i frizure. U takvim situacijama pojedinac se identificira sa svojom grupom vršnjaka. Osim toga, grupa može povoljno utjecati na svoje članove, kada je riječ o školskom uspjehu, rizičnom ponašanju ili pak učeći ih odgovornosti te savjetujući ih i usmjeravajući u pravom smjeru. Međutim, neki su adolescenti izloženi negativnom vršnjačkom utjecaju, čija su posljedica najčešće rizična ponašanja. Mali dio vršnjačkog utjecaja je vršnjački pritisak, a javlja se kao sastavni dio socijalizacije i grupnih procesa. Dakle, vršnjački pritisak odnosi se na očekivanje vršnjaka da se pojedinac ponaša na određeni način bez obzira na njegove želje. Kako je vršnjački pritisak dio vršnjačkog utjecaja, on također može biti pozitivan i negativan. Budući da odnosi među vršnjacima tijekom adolescencije postaju sve važniji, samim time raste i potreba da adolescenti čine ono što od njih vršnjaci traže kako bi izbjegli njihovo odbacivanje. Što je strah od odbacivanja veći to je i podložnost vršnjačkom pritisku veća. Sve ono što mladi rade samo kako bi izbjegli sankcije od strane svojih vršnjaka definira se kao podložnost vršnjačkom pritisku. Tek u doba kasne adolescencije, kada se razvijaju vlastita vjerovanja i stavovi, dolazi do značajno manjeg stupnja konformiranja s vršnjačkom grupom te samim time i manje razine podložnosti vršnjačkom pritisku.

Cilj ovog završnog rada je istražiti pozitivne i negativne aspekte vršnjačkog pritiska među adolescentima te utvrditi razlikuju li se oni s obzirom na spol i razred koji ispitanici pohađaju. Istraživanje je provedeno na srednjoškolskoj populaciji i koristio se anketni upitnik koji je sadržavao pitanja zatvorenog tipa na temelju kojih se procijenila percepcija važnosti prijateljstva i pripadnosti vršnjačkoj grupi te aspekti vršnjačkog pritiska (fizički izgled, odnos prema radu tj. školski uspjeh, odnosi s roditeljima, rizična ponašanja).

U radu se najprije definira pojam adolescencija i objašnjavaju njezine temeljne karakteristike. Zatim se govori o odnosima s vršnjacima kao domeni koja u adolescenciji mladima postaje sve važnija. U sklopu odnosa s mladima govori se o prijateljstvu i vršnjačkoj grupi kao dvjema vrstama koje se razlikuju s obzirom na razinu odnosa. Na posljepku govori se o vršnjačkom utjecaju, odnosno vršnjačkom pritisku, njegovim pozitivnim i negativnim aspektima i karakteristikama. Također, govori se i o karakteristikama adolescenata koji su podložni

vršnjačkom pritisku te drugim čimbenicima koji doprinose podložnosti. Nakon teorijskog dijela naveden je cilj i hipoteze istraživanja, objašnjen uzorak i mjerni instrument te su navedeni rezultati provedenog istraživanja.

3. ADOLESCENCIJA

3.1. Pojam adolescencija

Pojam adolescencija dolazi od latinske riječi *adolescere*, što znači prema zrelosti (Lacković-Grgin, 2006). Razni autori različito određuju pojam adolescencija, no varijacije u njezinu definiranju su neznatne. Prema Lacković-Grgin (2006), adolescencija se odnosi na period razvoja koji ima svoje psihološke osobitosti prema kojima se razlikuje od ostalih životnih perioda. U Encyclopediji Britannici navodi se da je adolescencija razdoblje života (prosječno između 12. i 20. godine) za koje su karakteristične fiziološke promjene, razvoj osobne seksualnosti, naponi za izgrađivanje identiteta te progresija od konkretnog k apstraktnom razmišljanju. Adolescencija se također smatra prijelaznim razdobljem, u kojem se mladi počinju odvajati od roditelja, međutim još nemaju definiranu ulogu u društvu, zbog čega ona može biti emocionalno vrlo intenzivno i stresno razdoblje. Također, u razdoblju adolescencije, mladi prihvaćaju obrasce ponašanja te izabiru životni stil (Kuzman, 2009). Ule (1987) adolescenciju definira kao individualno specifičan proces psihofizičkog i socijalnog formiranja ličnosti, u kojem se pojedinac osposobljava za normalno obavljanje svojih spolnih, radnih i kulturno specifičnih uloga. Prema Ilišin (1999) adolescencija je doba koje je obilježeno izmjeničnim konformizmom i ekstremizmom u ponašanju te manifestiranjem i vjernosti i pobune, jer u tom životnom razdoblju pojedinac najintenzivnije reagira na različite utjecaje iz okoline. Stoga je razdoblje adolescencije obilježeno potrebom za identifikacijom, odnosno traganjem za ljudima koji mogu poslužiti kao uzor (Đuranović, 2014). Adolescencija se opisuje i kao životna pozornica na kojoj pojedinci učestalije sudjeluju u rizičnim aktivnostima nego u nekim drugim fazama svog života, što može biti potencijalno opasno i imati dugoročne posljedice (Wolff i Crockett, 2011). Giordano, Lasconi i Boscato (1999) adolescenciju opisuju kao nemirnu životnu dob u kojoj sve dobiva nove oblike. „Tijelo se razvija. Mijenjaju se i odnosi prema drugim ljudima: niste više djeca, od vas se očekuje da razumijete sve što se događa u svijetu. Traži se da budete informirani, da se jasno postavite i da vidite stvari kako ih vide odrasli“ (Giordano, Lasconi i Boscato, 1999:9).

Kao što je već u nekim definicijama navedeno, na početku adolescencije dolazi do naglih promjena u rastu koje su praćene pojavljivanjem najznačajnijih razlika među spolovima. Osim naglog rasta, početak adolescencije je obilježen i pubertetom. Pubertet ili tzv. rana adolescencija odnosi se na razdoblje u kojem se događa niz promjena koje završavaju postizanjem spolne zrelosti i sposobnošću reprodukcije (Vasta, Haith i Miller, 2005). Dakle, adolescencija najčešće započinje između 11. i 13. godine pojavom sekundarnih spolnih

karakteristika i traje sve do 18-20 godina, kada završava razvoj do odrasle osobe (Kuzman, 2009). „Trajanje adolescencije razlikuje se od društva do društva, a određeno je civilizacijom i kulturnom razinom koju je postiglo društvo u kojem pojedinac živi“ (Maleš, 1995:12). Osim intenzivnih tjelesnih promjena, u razdoblju adolescencije dolazi i do psiholoških, emocionalnih i osobnih promjena (Kuzman, 2009). Jedan od najvećih izazova s kojim se mladi suočavaju u adolescentskom razdoblju jest izgradnja vlastitog identiteta. Sam tijek formiranja identiteta je različit. Dakle, može biti jednostavan ili složen, kratak ili dugotrajan, uspješan ili neuspješan, a ovisi o individualnim i društvenim čimbenicima. „Pri potrazi i utvrđivanju osobnog identiteta značajnu ulogu imaju vršnjačke grupe“ (Pollard, 1985; Cullingford i Morrison, 1997; Tanti i sur., 2011, prema Đuranović, 2014:121). Adolescent provodi vrijeme s vršnjacima koji ga razumiju i pružaju mu pomoć i potporu. Na taj način on će realnije i preciznije dati pravi smisao različitim životnim situacijama u kojima se nađe, što će mu olakšati izgradnju osobnog identiteta (Đuranović, 2013). „Priatelji su ti koji pomažu individualnom osjećaju identiteta reflektirajući, pojačavajući i uzvraćajući vrijednosni pogled na self“ (Đuranović, 2013:41). Stoga se prijatelji i grupe vršnjaka smatraju glavnim socijalizacijskim čimbenicima koji sve više djeluju u razvojnom razdoblju adolescencije (Deković i Raboteg-Šarić, 1997). Razlog zbog kojeg vršnjaci imaju relativno velik utjecaj na izgradnju identiteta jest njegova nestabilnost, nestalnost, difuznost i lomljivost budući da se nalazi na samom početku svoje izgradnje (Đuranović, 2013). Rezultati znanstvenih istraživanja pokazali su da jaka grupna identifikacija pomaže adolescentima prilikom formiranja identiteta, izgradnje samopoštovanja te pri razvoju sposobnosti da se uspješno nose s razvojnim problemima tijekom adolescencije (Palmonari i sur., 1990).

4. ODNOSI S VRŠNJACIMA

U adolescenciji i odnosi s vršnjacima postaju sve značajniji, zbog velike količine vremena kojeg adolescenti provode s vršnjacima te su ujedno i nužni za zdrav kognitivni, emocionalni i socijalni razvoj (Bastašić, 1995). Dakle, vršnjaci čine važan izvor socijalne podrške u predadolescenciji i adolescenciji (Klarin, 2004). Đuranović (2013) također navodi kako su vršnjački odnosi iznimno važni za normalan psihosocijalni razvoj adolescenata. Važno je emocionalno slaganje s prijateljima, a grupa eksperimentiranjem omogućava bolje razumijevanje sebe. Drugi postaju „zrcala“ u kojem vidimo sebe, a koje nam također otkriva poneku istinu o nama (Bastašić, 1995). Objašnjenje zbog čega odnosi s vršnjaci postaju sve značajniji jesu i brojne pubertetske nedoumice i nevolje zbog kojih se adolescenti obraćaju vršnjacima te traže pomoć i razumijevanje kako bi što lakše prihvatili ekspanziju mnogih bioloških promjena koje im se događaju (Douvan i Adelson, 1966 prema Đuranović, 2013). Hartup (1992) navodi određene funkcije za rast i razvoj pojedinca koje imaju odnosi s vršnjacima:

1. Vršnjaci su emocionalni resursi za zabavu i adaptaciju na stres. Asher i Parker (1989) navode kako je emocionalna podrška izvor emocionalne sigurnosti, a koja se u određenoj mjeri može ostvariti samo u interakciji s vršnjacima.
2. Vršnjaci su kognitivni resursi za rješavanje problema i prikupljanje znanja (vršnjačko podučavanje, suradničko učenje, vršnjačka suradnja i modeliranje).
3. Vršnjaci su socijalni resursi za razvoj i upotrebu/ vježbanje, osnovnih socijalnih vještina (komunikacija, suradnja). Parker i sur. (1995) smatraju da socijalna podrška koju prijatelji uzajamno pružaju jedan drugome u stresnim životnim situacijama pridonosi smanjivanju negativnih efekata stresa na način da omogućuje uspješnije suočavanje sa stresom.
4. Vršnjaci su nositelji budućih odnosa.

Dakle, osnovne karakteristike vršnjačkih odnosa jesu pomaganje, dijeljenje i prosocijalno ponašanje (Klarin, 2004).

Odnosi s vršnjacima razlikuju se s obzirom na razinu odnosa u grupi i odnosa u dijadi. Unutar grupe adolescent može biti prihvaćen i realizirati svoju popularnost. S druge strane, u dijadi može realizirati blizak, uzajaman odnos, odnosno prijateljstvo (Lacković-Grgin, 2006). Bukowski i Hoza (1989) i Underwood (2003) prema Jeđud (2007) navode kako prilikom promatranja i proučavanja odnosa s vršnjacima, autori upravo govore o ove dvije razine odnosa s vršnjacima, dakle o vršnjačkoj grupi i prijateljstvu. Međutim, pojedinac može istovremeno

imati iskustvo i na dijadičkoj i na grupnoj razini te jedno može biti utjelovljeno u drugom (primjerice unutar grupe vršnjaka adolescenti nalaze bliske prijatelje).

4.1. Vršnjačka grupa

Sve vršnjačke grupe imaju neka zajednička obilježja, poput prostorne blizine, sličnosti njezinih članova te psihičke bliskosti. Različiti autori različito određuju pojam grupe. Grupu čine pojedinci koji su joj čvrsto privrženi i uzajamno ovisni, zbog čega sadrži unutrašnju povezanost (Bastašić, 1995). Prema Vasta, Haith i Miller (2005) grupa se definira kao skup pojedinaca koji se redovito druže na dosljedan i strukturiran način te imaju zajedničke vrijednosti i osjećaj pripadnosti grupi. Rot (1988) vršnjačku grupu opisuje kao malu grupu koja je povezana posebnim, emocionalnim zasićenim, uzajamnim odnosima baš kao i obiteljska grupa. Vršnjačke grupe razlikuju se s obzirom na uzrast, a najvažnije su adolescentske vršnjačke grupe. Adolescentska grupa je mala grupa koju čine tri do sedam, a ponekad i više članova u dobi između 12 i 18 godina (Rot, 1988). Dakle, adolescentske vršnjačke grupe najčešće čini nekoliko bliskih prijatelja među kojima je razvijen snažan osjećaj prijateljstva (Đuranović, 2014). U ranoj adolescenciji vršnjačke grupe obično su istospolne, dok se u srednjoj i kasnoj adolescenciji struktura grupe mijenja i one postaju spolno mješovite. U mješovitim grupama adolescenti uče kako se odnositi prema suprotnom spolu, čime se smanjuje strah i tjeskoba u budućim socijalnim i heteroseksualnim situacijama (LaGreca i Mackey, 2007).

Grupe se organiziraju prema pravilima i normama koje se moraju poštivati, a njezini članovi dijele se na vođe i sljedbenike (Vasta, Haith i Miller, 2005). Prema Rot (1988) adolescentsku grupu kao posebnu vrstu male grupe karakterizira nekoliko obilježja:

1. U adolescentskoj grupi ne postoje posebni grupni zadaci i ciljevi, ali postoje zajedničke aktivnosti. Zajedničke aktivnosti uključuju zabavu adolescenata, njihov način korištenja slobodnog vremena, razgovore o roditeljima i obiteljskim odnosima, školi i nastavnicima, odnosima prema odraslima, odnosima među spolovima te postojećim društvenim normama. Međutim, kod adolescentskih grupa može doći i do pojave neobuzdanog ponašanja koje ponekad postaje agresivno i delikventno ponašanje.
2. Adolescentske grupe formiraju se zbog zadovoljavanja određenih potreba i želja. Neke od njih su želja za udruženjem, emocionalnom povezanosti, za kontaktom s pripadnicima drugog spola, potreba za zauzimanjem stava prema raznim društvenim pitanjima za snalaženjem u različitim međuljudskim odnosima i slično. Važan poticaj

za uključivanje u adolescentske grupe jest želja za oslobođenjem od roditeljske zavisnosti i težnja za samostalnošću i osobnim identitetom.

3. Adolescentske grupe uspostavljaju čvrste veze koje ponekad mogu biti čvršće za razliku od veza s obitelji. „Prijateljske veze koje se stvaraju u adolescentnim grupama intimnije su i dublje nego što su to prijateljske veze koje se stvaraju u kasnijim razdobljima života“ (Rot, 1988:52).
4. Adolescentske grupe imaju karakterističnu strukturu odnosa. Ne postoji formalna hijerarhija vodstva i moći. Postoji više pojedinaca, od kojih svaki u određenoj aktivnosti ima već utjecaj od ostalih članova. Primjerice, jedan član grupe ima već utjecaj u organiziranju sportskih aktivnosti, drugi u organiziranju izlazaka, treći pri izboru glazbe i slično. Također, u adolescentskim grupama postoje i podgrupe. Primjerice, ako u grupi ima članova oba spola, često parovi mladića i djevojaka predstavljaju podgrupe.
5. Unutar adolescentskih grupa izraženo je konformiranje normama grupe i istovremeno strog antikonformizam u odnosu na norme odraslih koji ima važnu funkciju u oslobađanju adolescenata zavisnosti od odraslih, u njihovom osamostaljivanju te razvijanju spremnosti za prihvaćanje novoga. Norme adolescentske grupe s kojima se adolescenti najčešće konformiraju odnose se na norme kojima se regulira uzajamno ponašanje članova grupe, norme koje se odnose na glavne aktivnosti grupe, koje su u vezi s odijevanjem i izgledom, koje se odnose na način ponašanja prema roditeljima, nastavnicima te odraslima općenito, norme o ponašanju prema pripadnicima suprotnog spola, prema pojedinim društvenim institucijama i društvenim pitanjima.

Hartup (1983) prema Vasta, Haith i Miller (2005) navodi kriterije prema kojima se može utvrditi radi li se o vršnjačkoj grupi:

1. redovito druženje
2. vrijednosti članova grupe mnogo su sličnije i pridaje im se mnogo veća važnost nego onima u društvu
3. članovi imaju osjećaj pripadnosti
4. ustroj grupe postoji kako bi se podržala uvjerenja koja članovi grupe moraju imati jedan o drugome.

Dakle, može se zaključiti da adolescenti stvaraju grupe na temelju zajedničkih interesa i ciljeva i da grupa svojim članovima daje identitet te pruža zadovoljstvo (Vasta, Haith i Miller, 2005).

U adolescenciji grupa za mlade dobiva značenje institucije, jer mladi u njoj uče uloge koje će im omogućiti sudjelovanje u bitnim područjima socijalnog sustava kojem pripadaju. Grupa pomaže njezinim članovima da se nauče prilagođavati pojedincima i drugim grupama, da dijele uspjehe i neuspjehe te potiče natjecanje. U njoj se također vježbaju međuljudski odnosi, komunikacija te pojedinci uče kako procjenjivati druge i sebe (Bastašić, 1995). Adolescenti se određenoj vršnjačkoj grupi ne priključuju slučajno. Njih se bira i prima u grupu na temelju reputacije koju imaju među vršnjacima (Deković i Raboteg-Šarić, 1997). Prema Đuranović (2014) adolescent u vršnjačkoj grupi nastoji pronaći sebe. On na temelju vršnjačkih reakcija korigira svoj fizički izgled i ponašanje kako se ne bi bitno razlikovao od ostalih članova. Dakle, vršnjaci su ti na osnovu čijih se komentara, mišljenja i ponašanja gradi slika o sebi koja može biti pozitivna ili negativna. Stoga je u ovom razvojnem razdoblju pripadanje grupi vrlo važan čimbenik socijalnog i emocionalnog razvoja pojedinca. Također, pojedinac unutar grupe zadovoljava svoje potrebe da bude prihvaćen, cijenjen, voljen i zaštićen (Bastašić, 1995). Maleš (1995) također ističe kako grupa vršnjaka ima značajnu ulogu u životu adolescenta. Grupa adolescentu pruža sigurnost, on se u njoj osjeća jačim, kompenzira svoju nesigurnost i još neizgrađenu ličnost, zbog čega i savjeti roditelja gube na snazi utjecaja, a mišljenje vršnjaka postaje presudno.

Međutim, u adolescenciji najčešće dolazi i do konformiranja u vršnjačkoj grupi. Prema Lacković–Grgin (2006) konformiranje se opisuje kao nastojanje mladih da budu slični vršnjacima, njihovim interesima i vrijednostima, a što se odražava na njihov položaj u grupama kojima pripadaju. Sličnost s članovima grupe iskazuje se na različite načine, poput sličnog odijevanja, sudjelovanja u jednakim aktivnostima izvan škole te sličnim vještinama i reputacijom u odnosu na druge grupe. Adolescent lakše prihvaća i poštuje grupne norme od onih u obitelji ili školi iako mogu biti zahtjevnije od ovih drugih. To mu s jedne strane omogućava nekonformistički stav prema društvenoj zajednici, međutim s druge strane čini ga konformistom unutar grupe (Bastašić, 1995). Autor Sebold (1989) prema Lacković – Grgin, (2006) proveo je istraživanje čiji su rezultati pokazali da se adolescenti više konformiraju s vršnjacima u situacijama kada je potrebno odlučiti o različitim područjima života, poput zabave, kupnje, čitanja knjige i slično. Dakle, mladi se priklanjaju vršnjačkim vrijednostima onda kada njihovi roditelji ne pokazuju interes za njima važne vrijednosti i kada vršnjaci podržavaju te vrijednosti, a roditelji ne. Konformiranje s očekivanjima vršnjaka adolescentima pomaže da utvrde koje im uloge najviše odgovaraju (Muus, 1996 prema Lacković-Grgin, 2006). Provodeći vrijeme s vršnjacima koji ga razumiju i pružaju mu pomoć i potporu, adolescent će realnije i

preciznije dati pravi smisao različitim životnim situacijama u kojima se nađe, što će mu olakšati izgradnju osobnog identiteta (Đuranović, 2013).

Konformiranje može imati pozitivne i negativne posljedice na razvoj vrijednosti i ponašanja adolescenata te sam ishod konformiranja ovisi o vrijednostima grupe. Dakle, ako grupa visoko vrednuje različite oblike delikventnog ponašanja, tada će konformiranje s takvim vrijednostima dovesti pojedinca u mnoge neprilike. Također, na konformiranje s grupom utječe i socioekonomski položaj pojedinaca. Adolescenti boljeg socioekonomskog statusa češće se konformiraju s vrijednostima formalnih odnosno školskih grupa, bolje planiraju svoje obrazovanje, dakle, imaju višu razinu aspiracija glede daljnjeg obrazovanja. S druge strane, adolescenti nižeg socioekonomskog statusa češće napuštaju školu prije diplomiranja te se uključuju u neformalne grupe s čijim su se vrijednostima konformirali. Osim socioekonomskog statusa, na konformiranje utječe pritisak grupe te dob i spol. Rezultati istraživanja koje su proveli autori Constanzo i Shaw (1966) prema Lacković – Grgin (2006) pokazali su kako postoje dobne i spolne razlike u konformiranju s grupom. Najniža razina konformiranja s grupom registrirana je kod djece u dobi od sedam do devet godina, dok je najviša razina registrirana kod djece od jedanaest do trinaest godina. Također, rezultati su pokazali i da je veći stupanj konformiranja kod ženskih ispitanika, nego kod muških. Rezultati kasnijih istraživanja, ovaj podatak objašnjavaju time da su adolescentice izložene većem pritisku vršnjaka da se konformiraju s vrijednostima grupe, nego što su adolescenti. Na kraju, konformiranje s grupom ovisi i o osobinama ličnosti adolescenata (Lacković – Grgin, 2006).

Prema Lacković – Grgin (2006) postoje dvije vrste adolescentskih grupa, to su klike i veće grupe. „Klike su male grupe s dva do desetak članova, dok veće grupe broje petnaestak do trideset članova. Odnosi u klikama su prisniji, članovi grupe djeluju zajednički i intenzivno komuniciraju, a prema nečlanovima klike relativno su zatvoreni. Veće grupe su posvećene socijalnim aktivnostima kao što su izleti, plesovi i slično“ (Lacković-Grgin, 2006:145). Sullivan i suradnici (2004) prema Đuranović (2013) promatrali su srednjoškolce u Novom Zelandu i zapazili da se oni svrstavaju u nekoliko grupa od kojih su izdvojili sljedeće:

- Sportaši – su učenici koji se bave sportom i pomoću njega predstavljaju svoju školu. Cijenjeni su i poštovani od drugih učenika i učitelja. Unutar škole imaju najviše moći i kao pojedinci i kao grupa te je kod njih samim time izražena želja za dominacijom.
- Akademici – su učenici koji su iznimno uspješni u učenju, zbog čega zauzimaju važno mjesto u školi. Cijenjeni su u školi, međutim ne u tolikoj mjeri kao sportaši.

- Alternativci – su učenici koji su nekonformisti. Zanimljivi su drugim učenicima zbog svog ekstremnog i neobičnog ponašanja te općenito samog svog nastupa.
- Rizični – su oni učenici kod kojih dominira antisocijalno ponašanje. Njihovo ponašanje je neprihvatljivo drugim učenicima, zbog čega ih oni odbacuju i distanciraju se od njih. Učitelji im nastoje i žele pomoći, no budući da oni ignoriraju i ne žele prihvatiti tu pomoć na kraju i oni odustaju od njih.
- Šminker – su učenici koji su svjesni svoje pojave i svog stila. Posvećuju veliku pozornost svome izgledu, frizuri, načinu odijevanja i općenito samom svom nastupu. Važno im je kako se predstavljaju i kako ih drugi učenici vide.
- Obični – su učenici koji ne pripadaju ni jednoj od navedenih grupa. Oni jednostavno ni sa svojim ponašanjem, ni sa svojim izgledom kao ni sa svojim učenjem ne privlače pozornost na sebe.

Mlađim adolescentima oba spola važno je da su prihvaćeni unutar vršnjačke grupe. Međutim, rezultati nekih istraživanja pokazali su da je status u grupi važniji adolescentima nego adolescenticama. U srednjoj adolescenciji, mladi teže snažnijem prihvaćanju, dakle, žele biti popularni te su istovremeno osjetljivi na negativne reakcije drugih (Lacković – Grgin, 2006). Prema Lebedina-Manzoni (2016) potreba za pripadanjem osnovni je ljudski motiv koji se nalazi u pozadini čitavog niza oblika ponašanja. Ta potreba očituje se kroz želju osobe za čestim kontaktom ili interakcijom s drugim ljudima, pri čemu je pojedincu važno izbjeći sukobe i negativne emocije (Baumeister i Leary, 1995). U trenutku kada u vršnjačkim odnosima dođe do neslaganja u stavovima i ponašanju pojedinca i vršnjačke grupe, dolazi do konformiranja pojedinca s vršnjačkom grupom, upravo zbog želje za izbjegavanjem sukoba i negativnih emocija (Lotar, 2011).

4.2. Prijateljstvo

Vasta, Haith i Miller (1989) smatraju kako je prijateljstvo najvažniji odnos između adolescenata. Temeljna karakteristika prijateljske veze jest vrijeme koje pojedinci provedu s prijateljem u nekoj zajedničkoj aktivnosti, a koje je popraćeno zadovoljstvom. Osobine prijateljskog odnosa su: samootkrivanje, povjeravanje tajni, odanost, intimnost i iskrenost. Hartup (1992) prijateljstvo opisuje kao međusobno davanje i primanje te obveze između pojedinaca koji sebe doživljavaju više-manje jednakima. Prijatelji se obično opisuju kao osobe s kojima se može otvoreno pričati i dijeliti istinske osjećaje, a od prijatelja se istovremeno očekuje da budu lojalni i povjerljivi te da daju podršku kada je ona potrebna (Conger, 1991 prema Jeđud, 2007). Klarin (2000) prijateljstvo definira kao uzajaman odnos privlačenja

između dvoje pojedinaca istog spola koji im omogućuje zadovoljenje potrebe za druženjem, intimnošću i prisnošću. Dakle, u prijateljskoj vezi prisutni su pomaganje, dijeljenje te drugi prosocijalni oblici, međutim uvijek postoje i razni sukobi koji su uglavnom prijateljske prirode. No, odrastanjem pojedinca prijateljstvo postaje iskren i otvoren odnos u kojem se prepoznaju međusobne potrebe i želje (Berndt, 1985). Tri dimenzije prijateljskog odnosa koje u svom hijerarhijskom modelu prijateljstva razlikuju Bukowski i Hoza (1989) prema Simel, Špoljarić i Buljubašić Kuzmanović (2010) jesu:

- a) uzajamnost
- b) broj uzajamnih prijatelja
- c) kvaliteta prijateljstva.

Uzajamnost se odnosi na prvu razinu hijerarhijskog modela. Ona je ključni element prijateljske veze, a javlja se kao nova potreba djeteta u srednjem djetinjstvu. „Dvoje djece koja izaberu jedan drugoga za najboljeg prijatelja čine dijadski, uzajamni odnos u prijateljskoj vezi. Da bi zadovoljio kriterij uzajamnosti, procjena svidanja mora biti dvosmjerna“ (Simel, Špoljarić i Buljubašić Kuzmanović, 2010:94). Sljedeća dimenzija prijateljskog odnosa je broj uzajamno odabranih prijatelja. Ona se razlikuje od dimenzije uzajamnosti te ima značenje samo ako je pojedinac ostvario kriterij prve razine, odnosno ako ima uzajamnog prijatelja (Bukowski i Hoza, 1989 prema Simel, Špoljarić i Buljubašić Kuzmanović, 2010). Prema Klarin (2000) djeca koja imaju više uzajamnih biranja, manje su usamljena, percepcija socijalne potpore im je veća, postižu bolji školski uspjeh te imaju bolji sociometrijski status. Posljednja dimenzija prijateljstva odnosi se na kvalitetu prijateljstva koja predstavlja dijadski odnos, dakle očituje se u bliskosti i sigurnosti, za razliku od kvalitete grupnih odnosa (Sullivan, 1953 prema Simel, Špoljarić i Buljubašić Kuzmanović, 2010). „Za razliku od mlađe djece, koja naglašavaju igru kao bitno obilježje prijateljstva, predadolescenti i adolescenti ističu intimnost, odanost, povjerenje i bliskost kao najvažnije dimenzije prijateljstva, navode Bukowski i sur. (1993.)“ (Simel, Špoljarić i Buljubašić Kuzmanović, 2010: 95).

Underwood (2003) prema Jeđud (2007) ističe kako se mladi, približavanjem adolescenciji sve više oslanjaju na prijatelje, zbog čega i prijateljstva postaju fokusiranija na razgovor, a sve manje na igru. Stoga u adolescenciji središnji pojmovi u razmišljanju o prijateljstvu postaju prisnost i vjernost.

5. VRŠNJAČKI UTJECAJ

Vršnjaci mogu biti važan izvor vrijednosti, međutim kolika će njihova važnost biti, to ovisi o brojnim činiteljima. Lebedina-Manzoni i suradnici (2008) smatraju utjecaj vršnjaka sastavnim dijelom socijalizacije koji postoji samim prisustvom vršnjaka u životu adolescenata. Koncept vršnjačkog utjecaja u razdoblju adolescencije povezan je s procesom uzajamnog djelovanja vršnjaka po kojem mladi prihvataju karakteristike vršnjaka prema kojima doživljavaju naklonost (Dishon i Dodge, 2005), a prema Vander Zanden (2000) njime se prenose grupne norme i održava lojalnost među članovima grupe.

Vršnjački utjecaj ovisi o dobi te je on prema rezultatima nekih istraživanja, najjači u ranoj adolescenciji, dok kasnije počinje slabjeti. On također ovisi i o samom pojedincu te je različit ovisno o području života. Dakle, kada je riječ o odijevanju, glazbi i izboru prijatelja, tada je mišljenje vršnjaka mnogo važnije od mišljenja roditelja. Međutim, pri izboru škole i zanimanja, adolescentima je važnije mišljenje roditelja. No, postoji i negativan utjecaj vršnjaka, primjerice kada je riječ o pušenju, uzimanju droge i delikvenciji (Vasta, Haith i Miller, 2005). „Dosadašnja istraživanja uglavnom su se bavila negativnim utjecajima vršnjaka na pojedinca (adolescenta) te su prezentirani rezultati brojnih istraživanja prema kojima vršnjaci imaju značajan utjecaj na manifestiranje rizičnog socijalnog ponašanja adolescenata“ (Đuranović 2013: 42). Također, razlikuje se informacijski i normativni utjecaj vršnjaka. Informacijski utjecaj podrazumijeva utjecaj drugih ljudi koji dovodi do konformizma s drugima jer vjerujemo da je njihovo tumačenje situacije točnije. „Na primjer, mladoj osobi vršnjaci daju informaciju o tome kako je pivo prehrambeni proizvod pa je kao takvo prihvatljivo za konzumaciju i uopće nije štetno. Pri tome vršnjaci nude adolescentu pivo te mu pružaju pozitivno potvrđivanje ako im se pridruži u ispijanju“ (Lebedina-Manzoni i suradnici, 2008: 403). S druge strane, normativni utjecaj odnosi se na utjecaj drugih ljudi koji nas vodi konformiranju kako bi nas ti drugi prihvatili te kako bismo im se sviđjeli. „Adolescenti najčešće počinju pušiti pod normativnim utjecajem jer često imaju sve informacije o štetnosti pušenja, ali je takvo ponašanje prihvatljivo ili čak poželjno među njihovim vršnjacima“ (Lebedina-Manzoni i suradnici, 2008: 403). No, adolescenti nisu pasivne osobe čije je ponašanje isključivo odgovor na utjecaj vršnjaka. Dakle, svi mi samostalno i svjesno biramo društvo s kojim želimo provoditi vrijeme i ući u različite socijalne interakcije. Stoga je sam odabir društva važan čimbenik za razumijevanje ponašanja adolescenata u kontekstu vršnjaka (Lebedina-Manzoni i suradnici, 2008). Urberg i sur. (2003) spominju rezultate različitih istraživanja prema kojima su efekti odabira prijatelja važniji od samih efekata utjecaja prijatelja na različita ponašanja adolescenata, a pogotovo na rizična

ponašanja. Isti autori predlažu dvokomponentni model utjecaja vršnjaka na ponašanje adolescenata na temelju kojeg se mogu razumjeti rizična ponašanja mladih.

1. Odabir prijatelja - proces odabira prijatelja nije slučajan. Kao što je već navedeno adolescenti biraju prijatelje i društva koja su slična njima. Oni su im slični čak i prije nego što se počnu družiti, budući da je proces odabira prijatelja kod osoba uvjetovan potrebom za najmanjom mogućom promjenom vlastitih stavova, uvjerenja i ponašanja.
2. Utjecaj prijatelja – važni čimbenici koji vode do (ne) konformiranja s vršnjacima jesu osobine ličnosti adolescenta, odnos s prijateljima i kontekst u kojemu se druže. Individualne karakteristike mogu adolescente učiniti više ili manje podložnima na utjecaj vršnjaka. Buckner, i sur. (2006) navodi da su adolescenti s poremećajem socijalne anksioznosti podložniji utjecaju vršnjaka za konzumiranje marihuane, od onih kod kojih taj poremećaj nije prisutan.

Međutim, postoje i brojni pozitivni utjecaji vršnjaka na razvoj adolescenata. Rezultati istraživanja pokazali su da pozitivan vršnjački utjecaj može dijelom ublažiti negativne roditeljske odgojne postupke. Dakle, ukoliko ne postoji emocionalna povezanost između adolescenta i njegove obitelji, grupa postaje temelj, najvažnija pomoć i potpora pojedincu u njegovom razvoju i formiranju identiteta (Đuranović, 2013).

5.1. Vršnjački pritisak

Od vršnjačkog utjecaja, koji je nemoguće izbjeći, Lebedina-Manzoni i suradnici (2008) razlikuju vršnjački pritisak. On je puno uži konstrukt, a podrazumijeva samo jedan mali dio vršnjačkog utjecaja koji se odnosi na očekivanje vršnjaka da se pojedinac ponaša na određeni način bez obzira na njegove želje. Autori Kiran-Esen (2003) te Sim i Koh (2003) vršnjački pritisak opisuju kao nagovaranje i poticanje osobe na određene radnje. Takav pritisak može biti indirektan i direktan, pri čemu kod indirektnog pritiska osoba nije svjesna da je pod utjecajem vršnjaka. Slavens (2006) vršnjački pritisak opisuje kao pokušaj nagovora vršnjaka da osoba izgleda ili se ponaša na određeni način. Lashbrook (2000) naglašava konformiranje kao posljedicu vršnjačkog pritiska te ga u skladu s time definira kao specifičan oblik vršnjačkog utjecaja koji uzrokuje konformizam u načinu mišljenja ili ponašanja. Autori Sim i Koh (2003) ističu kako aktualna konceptualizacija podložnosti vršnjačkom pritisku razlikuje dvije vrste pritiska: podložnost neutralnom vršnjačkom pritisku te podložnost antisocijalnom vršnjačkom pritisku. Neutralni vršnjački pritisak podrazumijeva različita neutralna ponašanja koja u svojoj osnovi nisu niti poželjna niti nepoželjna. Takva ponašanja su primjerice gledanje filmova,

izlasci s društvom, način oblačenja i sl., dok je antisocijalni vršnjački pritisak vezan uz kršenje socijalnih normi, odnosno neposredno antisocijalno, rizično i/ili delikventno ponašanje. Slavens (2006) također navodi kako vršnjački pritisak može dovesti do pozitivnih, dobrih stvari. Prijatelji mogu pomoći adolescentima da donesu neke dobre odluke. Dakle, pritisak može biti vezan uz školski uspjeh, pomoć drugim ljudima, isprobavanje novih aktivnosti, uključivanje u skupine, klubove ili društvene akcije. Međutim, vršnjački pritisak može dovesti i do onih loših stvari kao što je konzumacija alkohola, droge, pušenje, kršenje zakona, rano stupanje u seksualne odnose, zanemarivanje školskih obaveza, odbacivanje drugih vršnjaka i drugo. Navedena ponašanja pripadaju skupini rizičnih ponašanja kojima su se u svom istraživačkom radu bavile autorice Zloković i Vrcelj (2010). Autorice su ispitivale percepciju nastavnika i odgajatelja o aktualnim pedagoškim problemima djece i mladih, rizične oblike ponašanja, njihov utjecaj te intenzitet. Rezultati istraživanja pokazali su da je jedno od najučestalijih rizičnih ponašanja upuštanje u ranu seksualnu aktivnost te preuranjeno seksualizirano ponašanje maloljetnika. Nakon toga slijedi konzumacija alkohola, droga i duhana, nezainteresiranost i napuštanje škole te rizične vožnje maloljetnika. Prema rezultatima međunarodne studije "Ponašanje u vezi sa zdravljem djece školske dobi" (2001/2002), u Hrvatskoj je u životnoj dobi od 15. godine seksualno aktivnih bilo 23.2% dječaka te 9.7% djevojčica (Kuzman i sur., 2004). Rezultati studije također su pokazali i da 25% seksualno aktivnih petnaestogodišnjaka prakticira seks bez zaštite od trudnoće, koji osim neželjene trudnoće može dovesti i do različitih spolnih bolesti. Stoga roditelji, nastavnici te stručni suradnici trebaju pružiti informativnu, savjetodavnu te općenito odgojnu i zdravstvenu pomoć kako bi mladi osvijestili važnost izbjegavanja preuranjenih seksualnih odnosa i rizičnih seksualnih odnosa (Zloković i Vrcelj, 2010). Kada je riječ o konzumaciji alkohola, droga i duhana, rezultati međunarodne studije pokazali su da je u Hrvatskoj dob djece u kojoj se najčešće poseže za alkoholom od 12. do 14 godine života (Kuzman i sur., 2004). Jedan od glavnih razlog početka konzumacije psihoaktivnih sredstava je upravo vršnjački pritisak. Međutim, iako se u većini odgojno-obrazovnih ustanova provode preventivni programi, alkohol i drugi opijati vrlo su lako dostupni mladim ljudima. Prema tome potrebno je da se cijelo društvo angažira u prevenciji konzumiranja psihoaktivnih sredstava, jer pričati o tome kako su ona štetna, a istovremeno ih činiti dostupnima, nema prevelikog učinka (Zloković i Vrcelj, 2010). Nezainteresiranost i napuštanje škole također je jedno od rizičnih ponašanja, a do njega dolazi zbog toga što mladi obrazovanje ne smatraju kao vrijednost i životni cilj. Razlozi mogu biti raznoliki, od preopterećenosti školskim obavezama i „neatraktivnih” nastavnih sadržaja koji često „izlaze” iz životne upotrebljivosti do rigidno-tradicionalnih načina

njihova prezentiranja. Stoga kako bi se percepcija o obrazovanju kod mladih promijenila potrebno je promijeniti pristup u poučavanju i komunikaciji s djecom i mladima. S obzirom na raznoliku etiologiju rizičnih ponašanja, ispitanici istraživanja naveli su neke od glavnih razloga zašto se ona javljaju: 1) toleriranje društva asocijalnih i nemoralnih ponašanja; 2) neusvojenost vještina pozitivne komunikacije; 3) izostanak svakodnevne primjerene brige roditelja o djeci; 4) marginaliziranje odgojne uloge škole; 5) međusobni pritisak vršnjaka na rizično ponašanje; 6) loši međusobni odnosi u obitelji te 7) podržavanje i odobravanje roditelja rizičnih ponašanja djece (Zloković i Vrcelj, 2010).

Prema Lacković–Grgin (2006) razvoj negativnih oblika socijalnog ponašanja putem vršnjačkog pritiska tijekom adolescencije dijeli se na tri stadija:

1. sve započinje lošim interakcijama djece i roditelja
2. takva djeca slabo uče i imaju negativan sociometrijski status
3. izvan škole traže takve socijalne situacije u kojima će dobiti potvrđivanja od sebi sličnih.

Dakle, konformiranje s negativnim vrijednostima grupe uvelike ovisi o kvaliteti adolescentskih odnosa s roditeljima. Steinberg (1987) navodi kako su neke karakteristike obitelji povezane s podložnošću adolescenata vršnjačkom pritisku. On navodi da je adolescentska podložnost vršnjačkom pritisku prema antisocijalnom ponašanju povezana s obiteljskom strukturom i dinamikom odnosa s roditeljima. S druge strane Tolan i Cohler (1993) prema Lebedina-Manzoni i sur. (2008) ističe kako su roditelji adolescenata podložnih pritisku vršnjaka permissivni, nekonzistentni u discipliniranju te ne kontroliraju dovoljno ponašanje svoje djece. Rezultati istraživanja koje su provele autorice Raboteg-Šarić i Brajša-Žganec (2000) pokazali su da djeca roditelja koji su više uključeni u odgoj manje eksperimentirala s pušenjem i rjeđe se problematično ponašala u školi, dok su slabiji roditeljski nadzor i manja podrška bili povezani sa učestalijim problematičnim ponašanjem u školi, devijantnim ponašanjem, pušenjem i konzumiranjem alkohola.

Prema Brown, Clasen i Eicher (1986) razlikuju se četiri osnovne karakteristike vršnjačkog pritiska kod adolescenata:

1. višedimenzionalnost - adolescenti percipiraju vršnjački pritisak u različitim područjima svog života (sudjelovanje u obiteljskim aktivnostima, u školskim aktivnostima, u aktivnostima s vršnjacima, konformiranje vršnjačkim normama i rizičnim ponašanjima)

2. višesmjernost - pritisak da se nešto napravi/ ne napravi
3. postoji i prema pozitivnim i prema negativnim ponašanjima
4. promjenjiv je kroz adolescenciju.

Rezultati istraživanja kojeg su proveli autorice Klarin, Proroković i Šimić Šašić (2010) pokazali su kako je kod uzorka hrvatskih adolescenata, utjecaj roditelja snažniji kada se radi o školskom uspjehu, nastavku školovanja i usvajanju moralnih normi, dok vršnjaci imaju snažniji utjecaj kod odabira načina zabave, odnosa s dečkom/djevojkom i odabira prijatelja. Što se tiče uzorka adolescenata iz Bosne i Hercegovine, utjecaj roditelja snažniji je kada se radi o školskom uspjehu, odabiru škole/fakulteta, moralnim vrijednostima, nasilničkom ponašanju, težnji da se pomogne drugima, stavu prema školi te stavu prema svijetu općenito. S druge strane, vršnjaci imaju snažniji utjecaj na način zabavljanja adolescenata. Dakle, rezultati ovog istraživanja pokazali su kako se utjecaj roditelja i vršnjaka na donošenje odluka u životu adolescenta razlikuje s obzirom na kulturu kojoj pripadaju. Također, rezultati upućuju na to da roditelji imaju snažniji utjecaj kada se radi o važnim odlukama koje se tiču budućnosti adolescenata, dok vršnjaci imaju snažniji utjecaj na društvene aspekte života adolescenata. Međutim, Slavens (2006) navodi kako je adolescent taj o kojem ovisi hoće li podlijeći vršnjačkom pritisku u nekoj situaciji ili ne, te ujedno hoće li taj pritisak na njega djelovati pozitivno ili loše. Također, o tom podlijevanju vršnjačkom pritisku ovisi i izbor samih prijatelja. Ukoliko adolescent izabere prijatelje koji o većini stvari misle isto kao i on, lakše će se oduprijeti pritisku drugih. Način provođenja pritiska može biti raznolik. Adolescenti pritisak mogu provoditi koristeći se pogrđnim imenima i budući da pogrde posramljuju osobu, ona će učiniti sve samo da to prestane. Nadalje, pritisak se može provoditi i podcjenjivanjem zbog čega se pojedinci osjećaju kao da im tu nije mjesto te čine sve kako bi izbjegli ponižavanje pred drugima. Također, još jedan način provođenja pritiska je izazivanje osjećaja krivnje kod osobe. „Čak i dobri prijatelji mogu te natjerati da se osjećaš izdajicom, ako ne napraviš što oni žele“ (Slavens, 2006: 13). Najekstremniji način provođenja pritiska, odnosno prisiljavanja osoba da nešto učine jest fizičko nasilje (Slavens, 2006).

5.2. Podložnost vršnjačkom pritisku

Jedan od najtežih emocionalnih položaja u kojem se adolescent može naći jest odbačenost od vršnjaka (Bastašić, 1995). Stoga, adolescenti kako bi izbjegli odbacivanje svojih vršnjaka spremni su popustiti pod pritiscima. Što je strah od odbacivanja veći to je i podložnost vršnjačkom pritisku veća. Lebedina – Manzoni i suradnici (2008) podložnost vršnjačkom pritisku opisuju kao konformiranje adolescenta očekivanjima vršnjaka, nakon čega slijedi

pozitivno potkrepljenje u obliku boljeg prihvatanja, višeg statusa u grupi, divljenja vršnjaka i sl., međutim ako do konformiranja ne dođe, dolazi do odbacivanja, izrugivanja, izbjegavanja, ogovaranja adolescenta i sl. Dakle, sve što adolescent radi samo kako bi došao do pozitivnog potkrepljenja ili izbjegao sankcije vršnjaka definira se kao podložnost vršnjačkom pritisku. Pri tome, pritisak ne mora biti eksplicitan poput verbalizirane prijetnje, već može biti i suptilan na način da grupa ne postavlja direktne zahtjeve prema pojedincu, nego mijenja svoje ponašanje ovisno o tome ponaša li se on u skladu s njihovim očekivanjima ili ne. Brown, Clasen i Eicher (1986) navode kako je podložnost vršnjačkom pritisku najizraženija u ranoj i srednjoj adolescenciji, dok u kasnoj opada. Drugi autori navode kako se vrhunac podložnosti vršnjačkom pritisku javlja u 15. godini života (Tolan i Cohler, 1993 prema Lebedina-Manzoni i suradnici, 2008). „Adolescenti uglavnom ne osjećaju neposredan vršnjački pritisak, a često uopće ne moraju biti svjesni da su mu u određenoj mjeri izloženi“ (Lebedina-Manzoni i suradnici, 2008:404). Do podložnosti vršnjačkom pritisku, češće dolazi zbog želje samog adolescenta da se uklopi u grupne norme i da bude prihvaćen od strane vršnjaka. Što više pojedinac želi biti član neke grupe, to mu je teže odoljeti vršnjačkom pritisku. Rezultati istraživanja kojeg su proveli autori Lebedina-Manzoni i Ricijaš (2013) pokazali su da su adolescenti podložni većem vršnjačkom pritisku te da s porastom dobi adolescenata raste i njihova podložnost pritisku. Također, neki od predikatora veće podložnosti adolescenata vršnjačkom pritisku bili su privrženost prijateljima i depresivnost. Dakle, rezultati provedenog istraživanja pokazali su da su anksiozno privrženi adolescenti (oni kod kojih je prisutan strah od odbijanja i napuštanja) podložni većem vršnjačkom pritisku te da je viša depresivnost povezana s višom podložnosti. „Depresivnost bi mogla biti posljedica doživljaja pritiska i socijalne anksioznosti tj. rezultat nakupljenog stresa potaknutog interakcijom socijalne anksioznosti i neadekvatnih odnosa (Rudolph i sur., 2000)“ (Lebedina-Manzoni i Ricijaš, 2013:35).

Razvojem vlastitog identiteta, pojedincu snažna potreba za pripadanjem grupi i konformiranjem normama grupe nije više toliko nužna za njegov vlastiti osjećaj dobrobiti (Brown, Clasen i Eicher, 1986). Dakle, podložnost vršnjačkom pritisku uvelike je povezana sa samopoštovanjem adolescenata te njihovim stavom prema drugima ljudima, odnosno interpersonalnom orijentacijom (Forko i Lotar, 2012). Rezultati istraživanja koje su proveli Zimmerman i suradnici (1997) pokazali su kako mladi visokog samopoštovanja manje podložni vršnjačkom pritisku od djece i mladih čije je samopoštovanje nisko.

6. PRIKAZ METODOLOGIJE ISTRAŽIVANJA

6.1. Predmet i problem istraživanja

Predmet i problem ovog kvantitativnog istraživanja jest vršnjački pritisak, odnosno podložnost adolescenata vršnjačkom pritisku. Budući da adolescenti provode veliku količinu vremena u društvu vršnjaka, samim time su izloženi i vršnjačkom utjecaju, odnosno vršnjačkom pritisku. Vršnjački pritisak može biti pozitivan i negativan. Dakle, vršnjaci mogu utjecati na druge kada se radi o društvenom životu pojedinca (način zabave, sudjelovanje u slobodnim aktivnostima), ali ih isto tako mogu navesti na rizična ponašanja (bježanje s nastave, konzumacija alkohola). Adolescenti često nisu ni svjesni da netko vrši pritisak nad njima, ali isto tako i da oni vrše pritisak nad nekim drugima, što također ukazuje na problematičnost ovog fenomena.

6.2. Cilj i hipoteze istraživanja

6.2.1. Cilj istraživanja

U ovom kvantitativnom istraživanju cilj je bio istražiti prisutnost pozitivnih i negativnih aspekata vršnjačkog pritiska među adolescentima te utvrditi razlikuje li se njihova prisutnost s obzirom na spol adolescenata i razred koji pohađaju.

6.2.2. Hipoteze

1. Adolescenti i adolescentice su više podložni pozitivnim aspektima vršnjačkog pritiska, nego negativnim.
2. Adolescentice su podložnije pozitivnim aspektima vršnjačkog pritiska za razliku od adolescenata.
3. Adolescenti su podložniji negativnim aspektima vršnjačkog pritiska za razliku od adolescentica.
4. Adolescenti i adolescentice koji pohađaju prvi razred podložniji su vršnjačkom pritisku za razliku od adolescenta i adolescentica koji pohađaju treći razred gimnazije.

6.3. Uzorak

U istraživanju je sudjelovalo 50 učenika prvog i trećeg razreda Prve Sušačke Gimnazije u Rijeci, od kojih 25 učenika pohađa prvi razred, a drugih 25 treći razred opće gimnazije. Učenici Prve Sušačke Gimnazije odabrani su zbog lake dohvatljivosti. Razlog zbog kojeg su odabrani prvi i treći razred jest utvrđivanje koja je skupina podložnija vršnjačkom pritisku, budući da su adolescenti u početku kasne adolescencije najviše izloženi vršnjačkom pritisku. Uzorak čini 28 (56%) djevojčica i 22 (44%) dječaka u dobi od 14 do 18 godina.

6.4. Mjerni instrument

Empirijski su podaci prikupljeni uz pomoć anketnog upitnika koji je sadržavao pitanja zatvorenog tipa. Upitnik se sastojao od tri skupine pitanja i to od: uvodnih pitanja, pitanja o pozitivnim aspektima vršnjačkog pritiska i pitanja o negativnim aspektima vršnjačkog pritiska. Uvodna pitanja odnosila su se na vrednovanje prijateljstva i pripadnosti grupi. Pitanja koja su se odnosila na pozitivne aspekte uključivala su sljedeća područja: način zabave, školske i slobodne aktivnosti, fizički izgled, daljnje obrazovanja, nasilničko ponašanje te druženje s ostalim vršnjacima. Navedena područja odbrana su zbog toga jer se u stručnoj literaturi i dosadašnjim istraživanjima navode kao najčešća područja u kojima je izražen vršnjački pritisak. Ove dvije skupine pitanja bile su oblikovane u obliku Likertove skale, gdje su ispitanici na skali od pet stupnjeva procjenjivali koliko se pojedina tvrdnja odnosi na njih pri čemu je broj 1 značio da se uopće ne odnosi, a 5 da se u potpunosti odnosi. Sve tvrdnje formulirane su u istom smjeru, dakle, viši rezultat znači veću podložnost vršnjačkom pritisku. Posljednja skupina pitanja koja se odnosi na negativne aspekte vršnjačkog pritiska uključivala je pitanja postavljena u obliku hipotetskih situacija koje su u svom istraživanju koristili i autori Forko i Lotar (2012). Hipotetske situacije uključivale su sljedeće aspekte negativnog vršnjačkog pritiska: krađu, bježanje s nastave, neredovito izvršavanje školskih obaveza, konzumaciju alkohola, pušenje, upuštanje u seksualne odnose te kršenje dogovora s roditeljima. Svaka hipotetska situacija bila je vezana uz grupu vršnjaka koja sudjeluje u nekom od rizičnih ponašanja i očekuje od ispitanika da se i on priključi. Od ispitanika se tražilo da pokušaju procijeniti što bi učinili u opisanoj situaciji i odaberu odgovor koji najbolje opisuje njihovu reakciju. Za svaku situaciju ponuđeno je pet mogućnosti koje variraju od potpunog konformiranja traženom ponašanju do zauzimanja vlastitog stava spram nagovora vršnjaka. Primjer jedne hipotetske situacije glasi: „Tvoji prijatelji dogovorili su se da će izostati s posljednjeg sata nastave i otići u obližnji kafić na piće. Nagovaraju i tebe da im se pridružiš. Iako to ne želiš učiniti i bojiš se da ćeš biti uhvaćen/na, što ćeš učiniti?“. Ponuđeni odgovori su sljedeći: a) „Odbijam sudjelovati u bježanju s nastave ne mareći o tome što će moji prijatelji misliti.“, b) „Odbijam sudjelovati u bježanju s nastave iako me muče mogući komentari i reakcije.“, c) „Kako bi izbjegao/la komentare i reakcije, sudjelujem u bježanju s nastave, iako to podsvjesno ne želim.“, d) „Aktivno sudjelujem u bježanju s nastave kao i ostali/e dečki/cure.“ te e) „Ostajem na nastavi unatoč nagovoru prijatelja.“. Ponuđeni odgovori za sve su situacije jednako stupnjevani. Pri tome prvi i peti ponuđeni odgovor ukazuju na nepodložnost vršnjačkom pritisku jer se adolescent odbija uključiti u ponašanje niti brine o mogućim posljedicama nekonformiranja. Već sljedeći mogući odgovori u kojima je navedeno kako se adolescent odbija uključiti u ponašanje, međutim brine

oko posljedica svoje odluke, ukazuju na podložnost vršnjačkom pritisku. Dakako, u tom slučaju riječ je o vrlo niskoj podložnosti vršnjačkom pritisku. Stoga je važno istaknuti kako se podložnost vršnjakom pritisku ne iskazuje isključivo kroz promjenu ponašanja, već i sama briga adolescenta o posljedicama koje će njegovo ponašanje izazvati od strane vršnjaka ukazuje na podložnost. „Adolescent koji brine oko posljedica svog ponašanja, u situaciji dodatnog vršnjačkog pritiska, bit će skloniji i prilagoditi svoje ponašanje zahtjevima vršnjaka nego onaj adolescent koji ne brine o tome hoće li mu se vršnjaci izrugivati“ (Forko i Lotar, 2012: 39). Osim utvrđivanja pozitivnih i negativnih aspekata vršnjačkog pritiska, prikupljeni su podaci i o spolu ispitanika te razredu koji pohađaju. Anketiranje je provedeno grupno, u razredu za vrijeme školskog sata, tijekom svibnja 2017. godine. Prije same primjene, ispitanicima je rečeno što se ispituje, u koju svrhu te se posebno naglasilo kako je istraživanje potpuno anonimno.

6.5. Obrada podataka

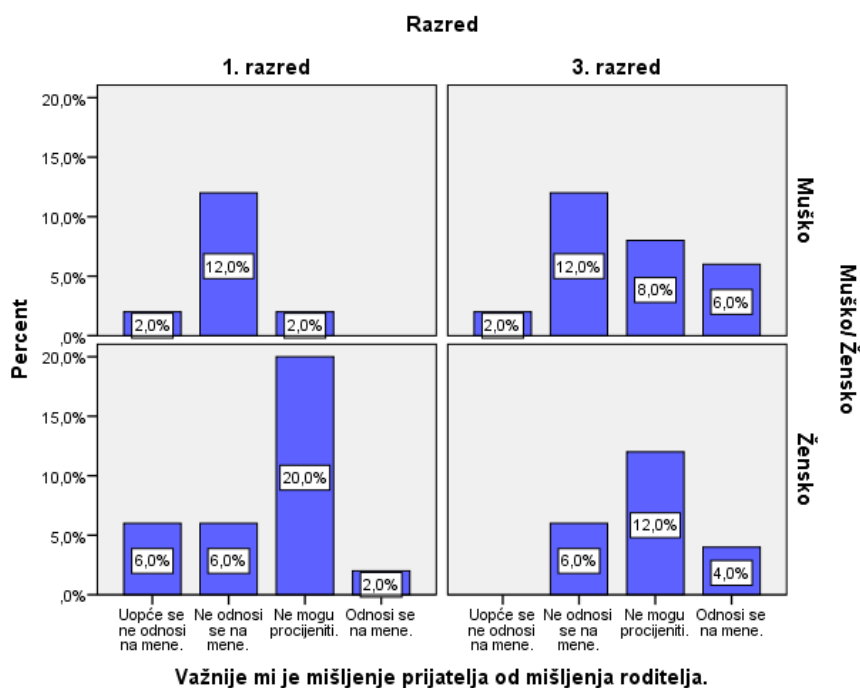
Nakon provedbe istraživanja slijedila je obrada dobivenih rezultata u statističkom programu IBM SPSS Statistics 20. Najprije su definirane nezavisne i zavisne varijable. Nezavisne varijable su spol i razred. Varijabla spol mjerila je radi li se o djevojkama ili dječacima, a varijabla razred o prvom ili drugom razredu te su izračunate pomoću frekvencijskih tablica. Ove dvije varijable odabrane su kako bi se utvrdila povezanost između pojedinih područja pozitivnih i negativnih aspekata vršnjačkog pritiska, spola i razreda. Rezultati povezanosti između pojedinih aspekata vršnjačkog pritiska, spola i razreda prikazani su pomoću Pearsonovog koeficijenta korelacije. Zavisne varijable odnose se na vrednovanje prijateljstva i pripadnosti grupi te pozitivne i negativne aspekte vršnjačkog pritiska. Varijable koje pripadaju skupini pitanja koja se odnose na vrednovanje prijateljstva i pripadnosti grupi su: 1) mišprijat (percepcija važnosti prijateljevog mišljenja); 2) prihvaćprijat (percepcija važnosti prihvaćenosti od strane prijatelja); 3) Spremnost; (spremnost na bilo kakvu radnju kako bi se postigla prihvaćenost prijatelja); 4) Zahtijevprijat (odbijanje prijateljevih zahtjeva); 5) Negodovanjeprijat (izbjegavanje negodovanja od strane prijatelja) te 6) Savjet (obraćanje prijateljima za savjet). Dakle, ove varijable su odabrane kako bi se općenito utvrdilo koliko je ispitanicima važno da budu prihvaćeni u krugu svojih prijatelja te jesu li spremni bilo što učiniti kako bi ih njihovi prijatelji prihvatili. Rezultati su prikazani pomoću grafova u obliku stupaca te izraženi u postocima. Zatim zavisne varijable koje se odnose na područja pozitivnih aspekata vršnjačkog pritiska su: 1) Glazba (slušanje glazbe koju slušaju i prijatelji ispitanika); 2) Izlazak (izlazak na mjesta tijekom vikenda na koja su ispitanika nagovorili prijatelji); 3) Škuspjeh

(postizanje dobrog školskog uspjeha, jer ga postižu i prijatelji ispitanika); 4) Škobaveze (izvršavanje školskih obaveza, jer ih izvršavaju i prijatelji ispitanika); 5) Promjfrizure (obraćanje prijateljima o promjeni frizure); 6) Odjeća (nošenje odjeće koja se ne sviđa prijateljima); 7) Slobaktiv (sudjelovanje u slobodnim aktivnostima u kojima sudjeluju i prijatelji ispitanika); 8) Izboraktiv (sudjelovanje u izbornim aktivnostima u kojima sudjeluju i prijatelji ispitanika); 9) Mišprijatkoddaljobraz (važnost mišljenja prijatelja prilikom odabira daljnjeg obrazovanja); 10) Mišrodkoddaljobraz (važnost mišljenja roditelja prilikom odabira daljnjeg obrazovanja); 11) Nasilničkoponaš (sprječavanje nasilničkog ponašanja, jer su ga spriječili i prijatelji ispitanika) te 12) Druženjesdrvršnj (druženje s vršnjacima koje ne prihvaćaju prijatelji ispitanika). Zavisne varijable koje se odnose na područja negativnog aspekta vršnjačkog pritiska su: 1) Krađa (sudjelovanje u krađi na nagovor prijatelja); 2) Bježanjesnast (sudjelovanje u bježanju s nastave na nagovor prijatelja); 3) Druženjeprijeisp (druženje prije ispita na nagovor prijatelja); 4) Alkohol (konzumiranje alkohola na nagovor prijatelja); 5) Cigarete (pušenje cigareta na nagovor prijatelja); 6) Seksodnosi (upuštanje u seksualne odnose na nagovor prijatelja) te 7) Kršenjedogsrod (kršenje dogovora s roditeljima na nagovor prijatelja). Ova područja te područja pozitivnog aspekta vršnjačkog pritiska odabrana su iz razloga što ih mnogi autori navode kao najčešća područja vršnjačkog pritiska, a njihovi rezultati su također prikazani pomoću grafova u obliku stupaca te izraženi u postocima.

7. REZULTATI I RASPRAVA

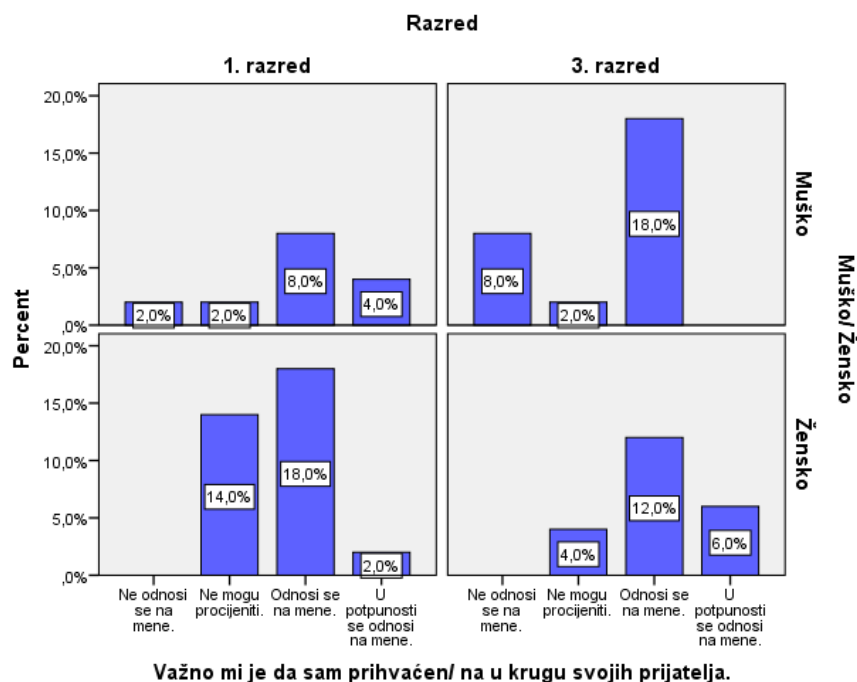
7.1. Vrednovanje prijateljstva i pripadnosti grupi

Rezultati provedenog istraživanja pokazali su kako je većini adolescenata prvog razreda (12 %) važnije mišljenje roditelja, a ne njihovih prijatelja. Također, većina adolescenata trećeg razreda (12 %) navodi kako im je važnije mišljenje roditelja, a ne prijatelja. Svega 6 % adolescenata trećeg razreda navelo je kako im je važnije mišljenje prijatelja od mišljenja roditelja. Kada je riječ o adolescenticama prvog razreda, one su navele kako ne mogu procijeniti čije im je mišljenje važnije (20 %), dok je svega jedna adolescentica navela kako joj je važnije mišljenje prijatelja od mišljenja roditelja. Adolescentice trećeg razreda također su navele kako ne mogu procijeniti da li im je važnije mišljenje prijatelja ili roditelja (12%). S druge strane, 4% adolescentica trećeg razreda navelo je kako im je važnije mišljenje prijatelja od mišljenja roditelja.

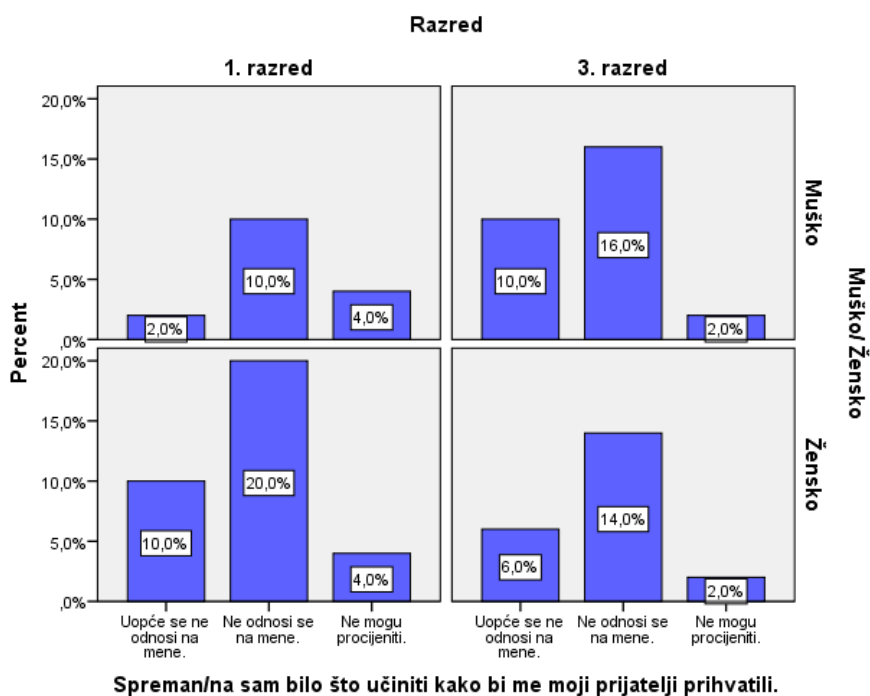
Graf 1. Važnost mišljenja prijatelja / roditelja

Kada je riječ o prihvaćenosti u krugu prijatelja, većina adolescenata i adolescentica (56%) prvog i trećeg razreda navela je kako im je važno da budu prihvaćeni u krugu svojih prijatelja.

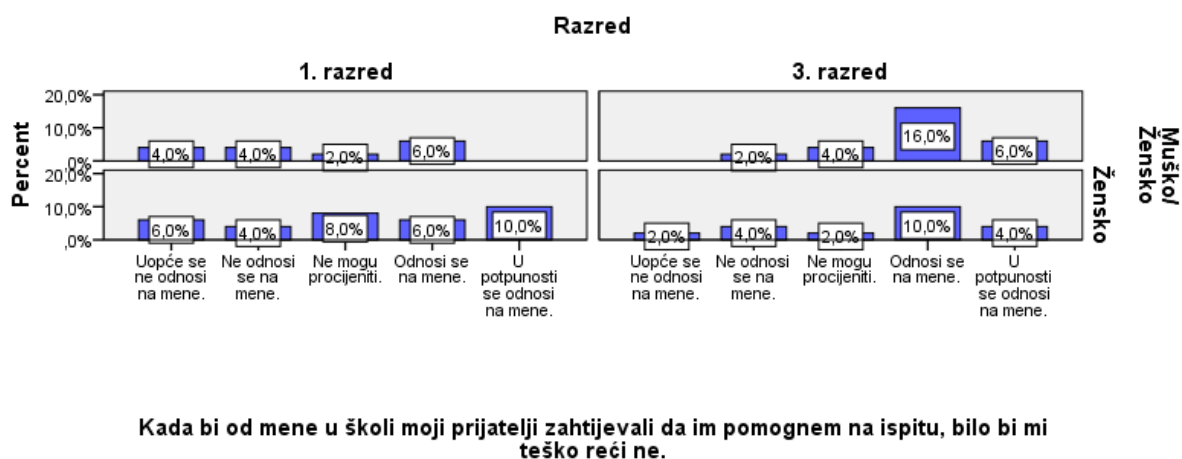
Graf 2. Prihvaćenost u krugu svojih prijatelja

Nadalje, rezultati su pokazali kako 10 % adolescenata prvog razreda i 16 % adolescenata trećeg razreda nije spremno bilo što učiniti kako bi ih njihovi prijatelji prihvatili. Adolescentice prvog razreda (20%) i adolescentice trećeg razreda (14%) također su navele kako nisu spremne bilo što učiniti kako bi ih njihovi prijatelji prihvatili.

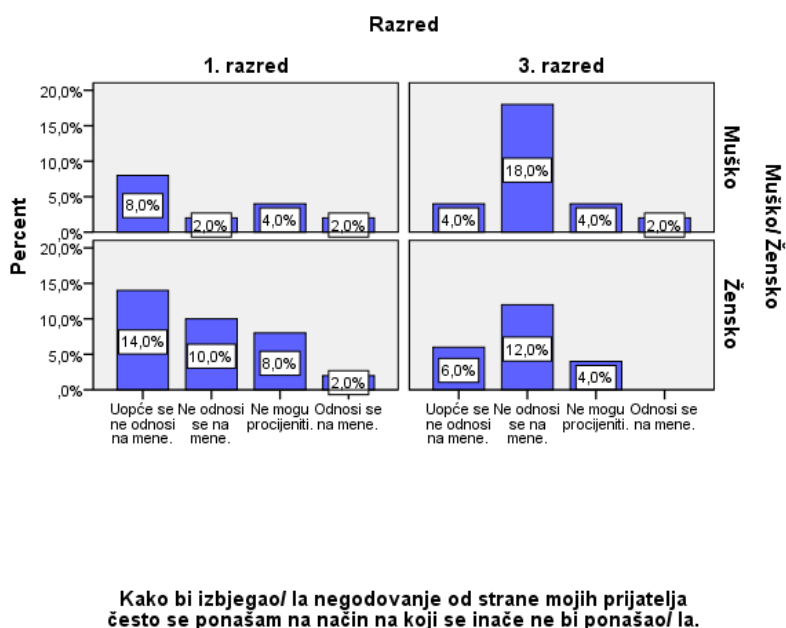
Graf 3. Spremnost na bilo kakvu radnju kako bi se postigla prihvaćenost prijatelja

Kada je riječ o zahtjevu prijatelja, rezultati istraživanja pokazali su kako adolescenti prvog razreda (6%) i trećeg razreda (16%) navode da bi im bilo teško reći ne, kada bi od njih prijatelji zahtijevali da im pomognu na ispitu. Adolescentice prvog razreda (10%) i trećeg razreda (10%) također su navele kako bi im bilo teško reći ne, kada bi od njih prijatelji zahtijevali da im pomognu na ispitu.

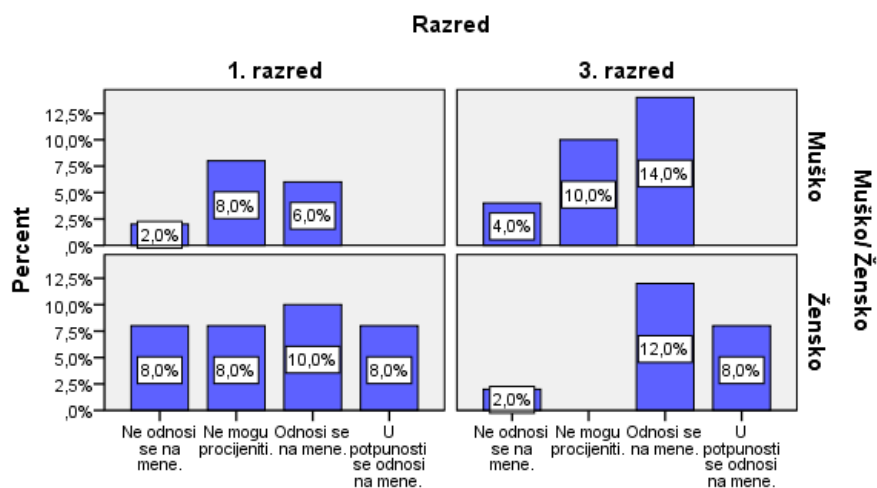
Graf 4. Odbijanje prijateljevih zahtjeva

Nadalje, 8% adolescenata prvog i 14% trećeg razreda navelo je kako se ne ponašaju na načine na koje se inače ne bi ponašali, samo kako bi izbjegli negodovanje od strane svojih prijatelja. Isto su navele i adolescentice prvog (14%) i trećeg (12%) razreda.

Graf 5. Izbjegavanje negodovanja od strane svojih prijatelja

Kada je riječ o savjetu, adolescenti prvog razreda (8%) naveli su kako ne mogu procijeniti da li se obraćaju prijateljima kada im je potreban savjet. S druge strane, adolescenti trećeg razreda (14%) naveli su kako se obraćaju prijateljima kada im je potreban savjet. Isto su navele i adolescentice prvog razreda (10%) te adolescentice trećeg razreda (12%). Međutim, rezultati su također pokazali da se 8% ispitanica prvog razreda ne obraća prijateljima kada im je potreban savjet.

Kada mi je potreban savjet, najčešće se obraćam svojim prijateljima.

Graf 6. Obraćanje prijateljima za savjet

Dakle, iz navedenih rezultata može se zaključiti kako je većini adolescenata i adolescentica prvog i drugog razreda važno da budu prihvaćeni u krugu svojih prijatelja. Prema Lacković – Grgin (2006) mlađim adolescentima oba spola važno je da su prihvaćeni unutar vršnjačke grupe. Također, većini njih bilo bi teško odbiti prijatelje kada bi ih zatražili za pomoć na ispitu te kada im je potreban savjet prijatelji su ti kojima se najčešće obraćaju. Razlog tome može biti taj što socijalna podrška koju prijatelji uzajamno pružaju jedan drugome u stresnim životnim situacijama pridonosi smanjivanju negativnih efekata stresa na način da omogućuje uspješnije suočavanje sa stresom (Parker i sur.,1995).

7.2. Pozitivni aspekti vršnjačkog pritiska

7.2.1. Glazba i mjesto izlaska

Rezultati istraživanja pokazali su kako 6% adolescenata prvog razreda te 16% adolescenata trećeg razreda ne sluša glazbu koju sluša i većina njihovih prijatelja. S druge strane, podjednak je broj adolescentica prvog razreda koje slušaju glazbu koju slušaju i njihovi prijatelji (8%) i broj adolescentica koje ne slušaju glazbu koju slušaju i njihovi prijatelji (8%). Također, adolescentice trećeg razreda (10%) navele su kako slušaju istu glazbu koju sluša i većina njihovih prijatelja.

Kako bi utvrdili postoji li povezanost između podložnosti pritisku vršnjaka kod slušanja glazbe i spola izračunat je Pearsonov koeficijent. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između spola i podložnosti pritisku vršnjaka kod slušanja glazbe ($r = 0,153$, $p > 0,05$). Također, Pearsonov koeficijent je izračunat i kako bi se utvrdila povezanost između razreda koji ispitanici pohađaju i podložnosti pritisku kod slušanja glazbe. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između razreda i podložnosti pritisku vršnjaka kod slušanja glazbe ($r = 0,53$, $p > 0,05$).

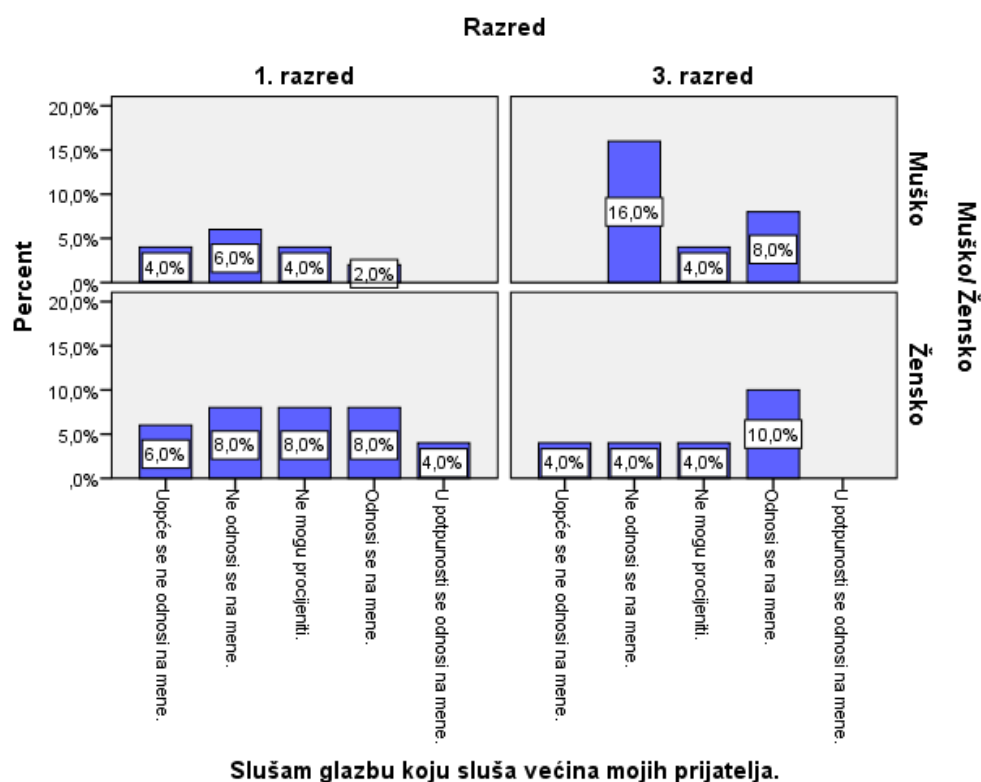
Dakle, kada je riječ o načinu zabave može se zaključiti da većina adolescenata prvog i trećeg razreda samostalno bira glazbu koju će slušati. Međutim, većina adolescentica prvog i trećeg razreda sluša glazbu koju slušaju i njihovi prijatelji, što ukazuje da su adolescentice više podložne vršnjačkom pritisku od adolescenata. Razlog tome može biti taj što je kod adolescentica prisutan veći stupanj konformiranja, nego kod adolescenata, zbog toga što su adolescentice izložene većem pritisku vršnjaka da se konformiraju s vrijednostima grupe, nego što su adolescenti (Constanzo i Shaw 1966, prema Lacković – Grgin, 2006)

Što se tiče mjesta na koja ispitanici vikendom izlaze, rezultati su pokazali da je podjednak broj adolescenata prvog razreda koji izlaze na mjesta na koja su ih nagovorili njihovi prijatelji (6%) i adolescenata koji ne izlaze na mjesta na koja su ih nagovorili njihovu prijatelji (6%). 16% adolescenata trećeg razreda navelo je kako ne može procijeniti izlaze li vikendom na mjesta na koja su ih nagovorili njihovi prijatelji. Kada je riječ o adolescenticama, adolescentice prvog (14%) i trećeg razreda (10%) navele su kako ne izlaze na mjesta na koja su ih nagovorili njihovi prijatelji.

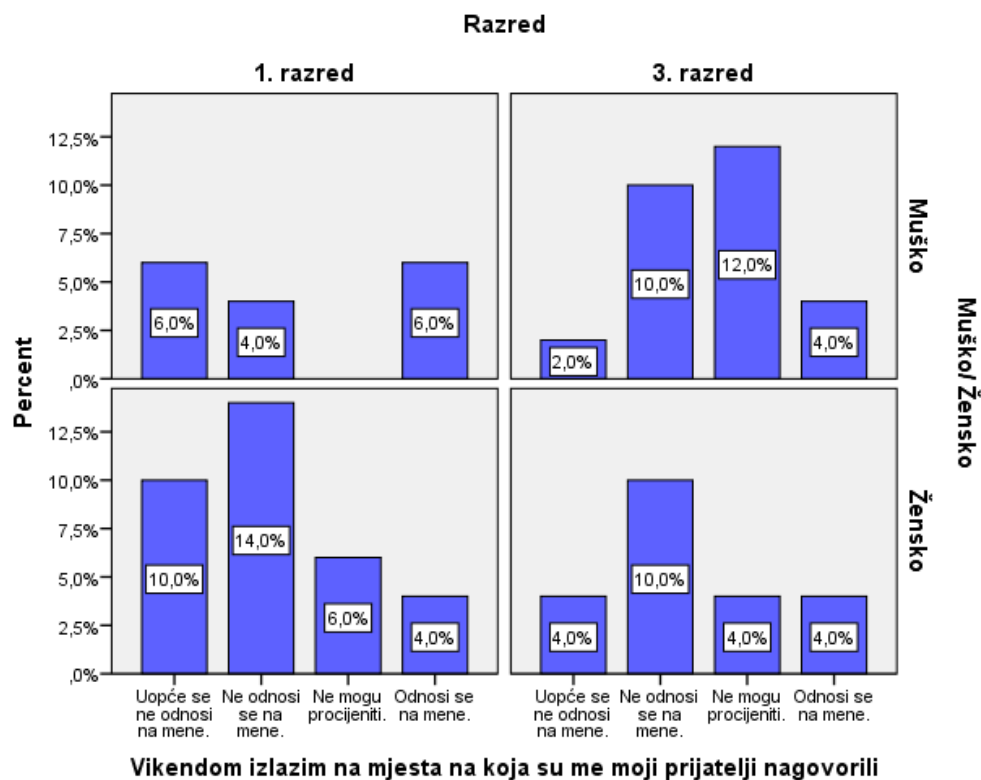
Kako bi utvrdili postoji li povezanost između podložnosti pritisku vršnjaka kod odabira mjesta izlaska i spola izračunat je Pearsonov koeficijent. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između spola i podložnosti pritisku vršnjaka kod odabira mjesta izlaska ($r = -0,162$,

$p > 0,05$). Također, Pearsonov koeficijent je izračunat i kako bi se utvrdila povezanost između razreda koji ispitanici pohađaju i podložnosti pritisku kod odabira mjesta izlaska. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između razreda i podložnosti pritisku vršnjaka kod odabira mjesta izlaska ($r = 0,158$, $p > 0,05$).

Može se zaključiti da nekolicina adolescenata prvog i trećeg razreda odlazi na mjesta na koja su ih nagovorili njihovi prijatelji, za razliku od adolescentica, što ukazuje na nisku razinu podložnosti adolescenata vršnjačkom pritisku kada je riječ o ovom području.

Graf 6. Glazba

Graf 7. Mjesto izlaska tijekom vikenda

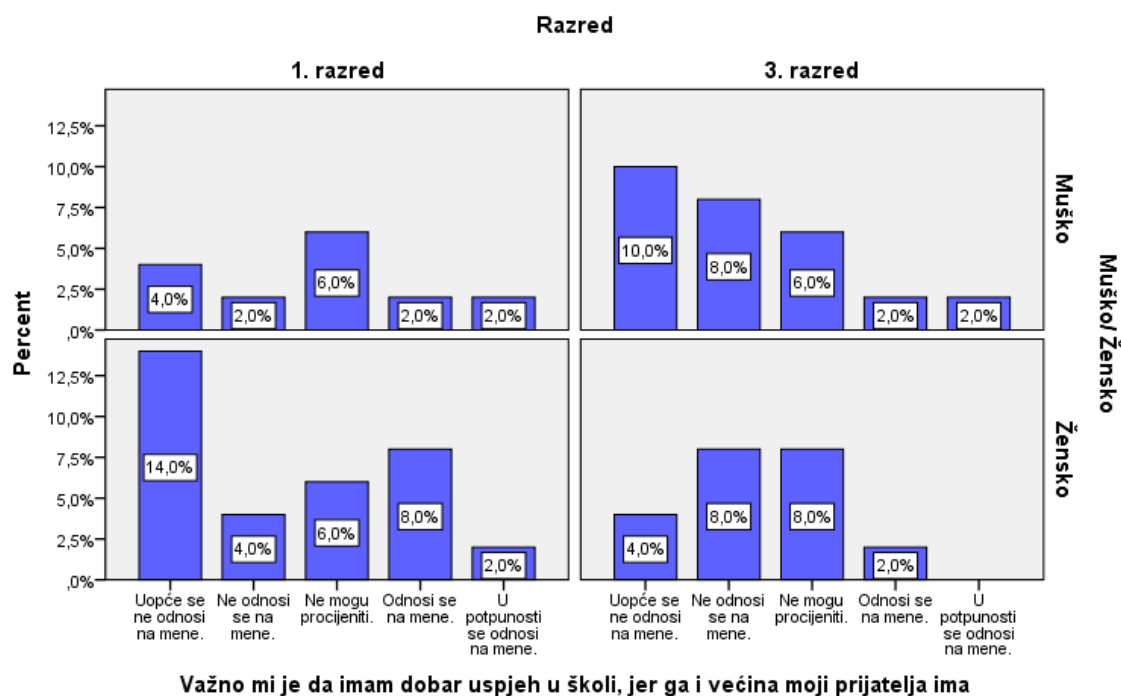
7.2.2. Školski uspjeh i izvršavanje školskih obaveza

Kada je riječ o školskom uspjehu, 6% adolescenata prvog razreda navelo je kako ne može procijeniti da li im je važno da imaju dobar uspjeh u školi, zbog toga što ga imaju i njihovi prijatelji. 10% adolescenata trećeg razreda navelo je kako im uopće nije važno imati dobar uspjeh u školi, jer ga imaju i njihovi prijatelji. Isto su navele i adolescentice prvog razreda (14%), dok je podjednak broj adolescentica trećeg razreda naveo kako im nije važno imati dobar uspjeh u školi, jer ga imaju i njihovi prijatelji (8%) i broj adolescentica koja ne mogu procijeniti da li im je važno da imaju dobar uspjeh u školi, zbog toga što ga imaju i njihovi prijatelji (8%). Kako bi utvrdili postoji li povezanost između podložnosti pritisku vršnjaka kod školskog uspjeha i spola izračunat je Pearsonov koeficijent. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između spola i podložnosti pritisku vršnjaka kod školskog uspjeha ($r = -0,007$, $p > 0,05$). Također, Pearsonov koeficijent je izračunat i kako bi se utvrdila povezanost između razreda koji ispitanici pohađaju i podložnosti pritisku kod školskog uspjeha. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između razreda i podložnosti pritisku vršnjaka kod školskog uspjeha ($r = -0,097$, $p > 0,05$).

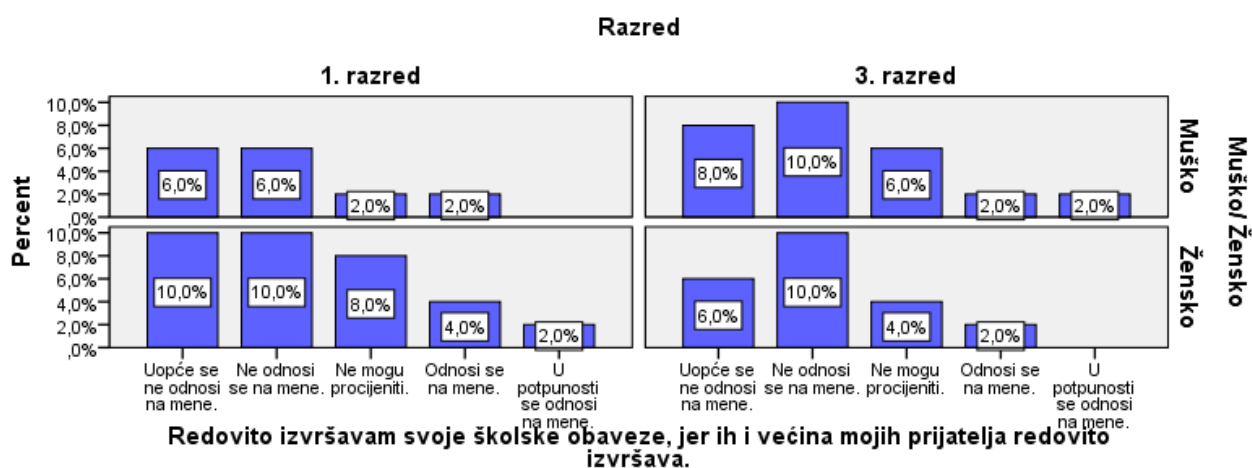
Nadalje rezultati su pokazali da 6% adolescenata prvog razreda i 10% adolescenata trećeg razreda ne izvršava školske obaveze, jer ih izvršavaju i njihovi prijatelji. 10% adolescentica prvog razreda te 10 % adolescentica trećeg razreda također je navelo kako ne izvršava školske obaveze, zbog toga što ih izvršavaju njihovi prijatelji.

Kako bi utvrdili postoji li povezanost između podložnosti pritisku vršnjaka kod izvršavanja školskih obaveza i spola izračunat je Pearsonov koeficijent. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između spola i podložnosti pritisku vršnjaka kod izvršavanja školskih obaveza ($r = 0,031$, $p > 0,05$). Također, Pearsonov koeficijent je izračunat i kako bi se utvrdila povezanost između razreda koji ispitanici pohađaju i podložnosti pritisku kod izvršavanja školskih obaveza. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između razreda i podložnosti pritisku vršnjaka kod izvršavanja školskih obaveza ($r = -0,018$, $p > 0,001$).

Dakle, većini adolescentica i adolescenata prvog i trećeg razreda nije važno imati dobar školski uspjeh, zbog toga što ga imaju i njihovi prijatelji. Također, većina adolescentica i adolescenata ne izvršava svoje školske obaveze, zbog toga što ih izvršavaju i njihovi prijatelji. To ukazuje da oni nisu podložni vršnjačkom pritisku kada je riječ o ovim područjima. Razlog tome može biti taj što adolescenti imaju razvijeno samopouzdanje te izgrađenu sliku o sebi, zbog čega im nije toliko važno mišljenje njihovih prijatelja kada se radi o izvršavanju školskih obaveza. Prema Brown, Clasen i Eisner (1986), razvojem vlastitog identiteta, pojedincu snažna potreba za pripadanjem grupi i konformiranjem normama grupe nije više toliko nužna za njegov vlastiti osjećaj dobrobiti. Međutim, jedan od razloga također može biti i snažan utjecaj roditelja kada se radi o školskom uspjehu (Klarin, Proroković i Šimić Šašić, 2010).

Graf 8. Školski uspjeh

Graf 9. Izvršavanje školskih obaveza

7.2.3. Fizički izgled (promjena frizure i odjeća)

Rezultati su pokazali kako adolescentima prvog razreda (10%) i adolescentima trećeg razreda (12%) nije važno mišljenje njihovih prijatelja prilikom odabira frizure. S druge strane, kada je riječ o adolescenticama, podjednak je broj adolescentica prvog razreda kojima nije važno mišljenje njihovih prijatelja prilikom odabira frizure (10%) i broj adolescentica koje ne mogu procijeniti da li im je važno mišljenje njihovih prijatelja (10%). Međutim, 8% adolescentica navelo je kako im je važno mišljenje njihovih prijatelja prilikom odabira frizure. Također,

adolescentice trećeg razreda navele su kako im je važno mišljenje njihovih prijatelja prilikom odabira frizure (8%).

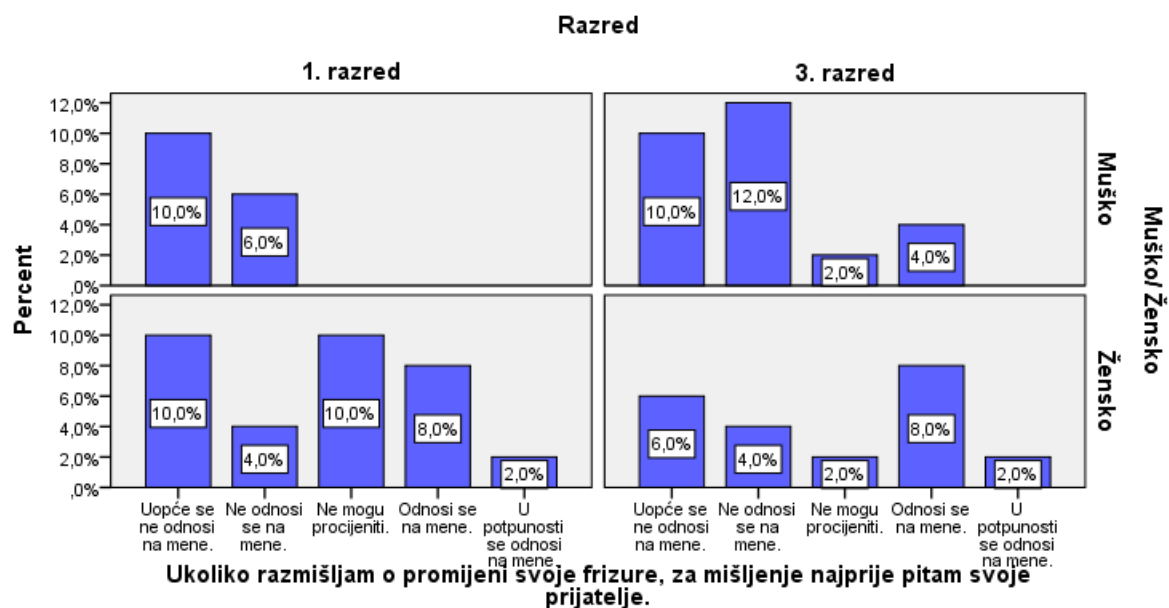
Kako bi utvrdili postoji li povezanost između podložnosti pritisku vršnjaka kod odabira frizure i spola izračunat je Pearsonov koeficijent. Rezultati su pokazali da je povezanost između spola i podložnosti pritisku vršnjaka kod odabira frizure pozitivna i statistički značajna ($r = 0,373$, $p < 0,05$). Također, Pearsonov koeficijent je izračunat i kako bi se utvrdila povezanost između razreda koji ispitanici pohađaju i podložnosti pritisku kod odabira frizure. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između razreda i podložnosti pritisku vršnjaka kod odabira frizure ($r = 0,048$, $p > 0,05$).

Možemo zaključiti kako je, kada je riječ o promijeni frizure nekolicina adolescentica prvog i trećeg razreda podložnija vršnjačkom pritisku, što ukazuje na nisku razinu vršnjačkog pritiska. Razlog tome također može biti taj što je kod adolescentica prisutan veći stupanj konformiranja, nego kod adolescenata, zbog toga što su adolescentice izložene većem pritisku vršnjaka da se konformiraju s vrijednostima grupe, nego što su adolescenti (Constanzo i Shaw 1966, prema Lacković – Grgin, 2006)

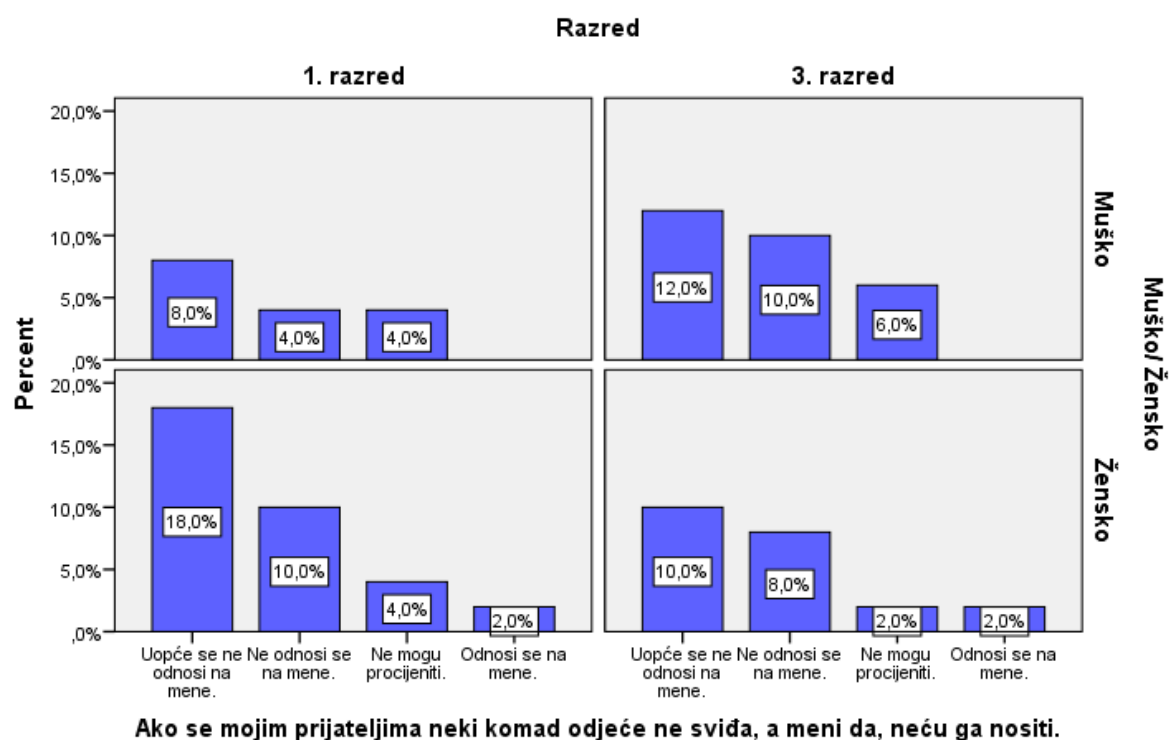
Kada se radi o odjeći, rezultati su pokazali kako adolescentima prvog (8%) i trećeg razreda (12%) nije važno mišljenje njihovih prijatelja. Isto su navele i adolescentice prvog razreda (18%) i trećeg razreda (10%).

Kako bi utvrdili postoji li povezanost između podložnosti pritisku vršnjaka kod odabira odjeće i spola izračunat je Pearsonov koeficijent. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između spola i podložnosti pritisku vršnjaka kod odabira odjeće ($r = - 0,013$, $p > 0,05$). Također, Pearsonov koeficijent je izračunat i kako bi se utvrdila povezanost između razreda koji ispitanici pohađaju i podložnosti pritisku kod odabira odjeće. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između razreda i podložnosti pritisku vršnjaka kod odabira odjeće ($r = 0,046$, $p > 0,05$).

Dakle, većini adolescenta i adolescentica nije važno mišljenje njihovih prijatelja kada se radi o odjeći koju nose. To ukazuje da oni nisu podložni vršnjačkom pritisku kada je riječ o ovom području. Razlog tome također može biti razvijeno samopouzdanje adolescenata i adolescentica te razvijena svijest i slika o sebi. Razvojem vlastitog identiteta, pojedincu snažna potreba za pripadanjem grupi i konformiranju normama grupe nije više toliko nužna za njegov vlastiti osjećaj dobrobiti (Brown, Clasen i Eicher, 1986).

Graf 10. Promjena frizure

Graf 11. Odjeća

7.2.4. Slobodne i izborne aktivnosti

Što se tiče sudjelovanja u slobodnim aktivnostima, adolescentima prvog razreda (10 %) važno je da sudjeluju u slobodnim aktivnostima u kojima sudjeluju i njihovi prijatelji. Međutim, 16 % adolescenata trećeg razreda navelo je kako im nije važno sudjelovati u slobodnim aktivnostima u kojima sudjeluju i njihovi prijatelji. Adolescentice prvog (14%) i trećeg razreda (8%) također

su navele kako im nije važno sudjelovati u slobodnim aktivnostima u kojima sudjeluju i njihovi prijatelji, dok je svega 4% adolescentica prvog i trećeg razreda navelo kako im je važno sudjelovati u slobodnim aktivnostima u kojima sudjeluju i njihovi prijatelji.

Kako bi utvrdili postoji li povezanost između podložnosti pritisku vršnjaka kod sudjelovanja u slobodnim aktivnostima i spola izračunat je Pearsonov koeficijent. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između spola i podložnosti pritisku vršnjaka kod sudjelovanja u slobodnim (r = - 0,157, p>0,05). Također, Pearsonov koeficijent je izračunat i kako bi se utvrdila povezanost između razreda koji ispitanici pohađaju i podložnosti pritisku kod sudjelovanja u slobodnim aktivnostima. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između razreda i podložnosti pritisku vršnjaka kod sudjelovanja u slobodnim aktivnostima (r = - 0,037, p>0,05).

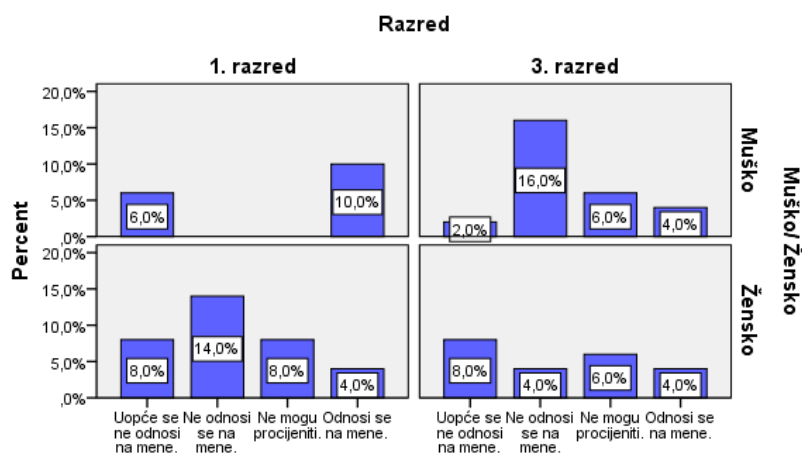
Iz navedenih rezultata može se zaključiti da većini adolescentica prvog i trećeg razreda i adolescenata trećeg razreda nije važno sudjeluju li u slobodnim aktivnostima, u kojima sudjeluju i njihovi prijatelji. To ukazuje da oni nisu podložni vršnjačkom pritisku kada je riječ o ovom području. No, adolescentima prvog razreda važno je da sudjeluju u slobodnim aktivnostima u kojima sudjeluju i njihovi prijatelji, što ukazuje na njihovu nisku razinu podložnosti vršnjačkom pritisku.

Nadalje, rezultati su pokazali da adolescenti prvog (6%) i trećeg razreda (12%) ne sudjeluju u izbornim aktivnostima samo zato jer u njima sudjeluju njihovi prijatelji. Adolescentice prvog (18%) i trećeg razreda (12%) također su navele kako ne sudjeluju u izbornim aktivnostima samo zato jer u njima sudjeluju njihovi prijatelji.

Kako bi utvrdili postoji li povezanost između podložnosti pritisku vršnjaka kod sudjelovanja u izbornim aktivnostima i spola izračunat je Pearsonov koeficijent. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između spola i podložnosti pritisku vršnjaka kod sudjelovanja u izbornim aktivnostima (r = - 0,150, p>0,05). Također, Pearsonov koeficijent je izračunat i kako bi se utvrdila povezanost između razreda koji ispitanici pohađaju i podložnosti pritisku kod sudjelovanja u slobodnim aktivnostima. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između razreda i podložnosti pritisku vršnjaka kod sudjelovanja u slobodnim aktivnostima (r = - 0,000, p>0,05).

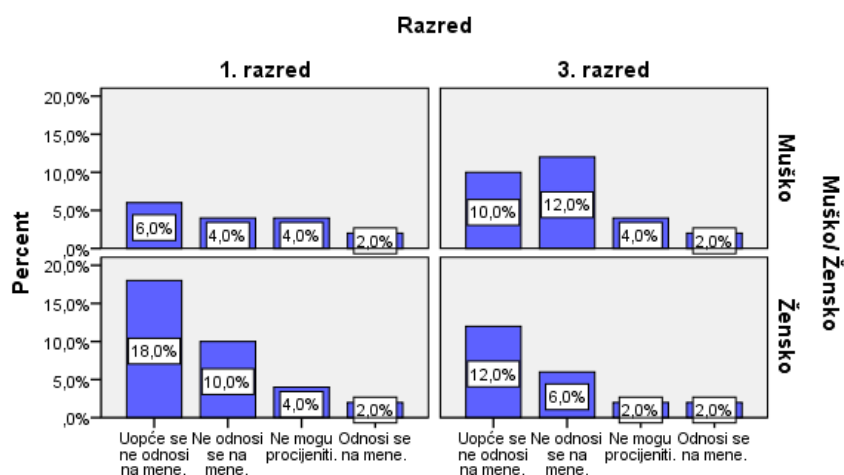
Dakle, većina adolescenata i adolescentica prvog i trećeg razreda ne sudjeluje u izbornim aktivnostima samo zato jer u njima sudjeluju njihovi prijatelji, što ukazuje da oni nisu podložni vršnjačkom pritisku kada je riječ o ovom području, a također se može objasniti razvijenim samopouzdanjem i slikom o sebi. Razvojem vlastitog identiteta, pojedincu snažna potreba za

pripadanjem grupi i konformiranju normama grupe nije više toliko nužno za njegov vlastiti osjećaj dobrobiti (Brown, Clasen i Eicher, 1986).

Važno mi je da sudjelujem u slobodnim aktivnostima u kojima sudjeluju i moji prijatelji.

Graf 12. Slobodne aktivnosti

Najčešće sudjelujem u izbornim aktivnostima u kojima sudjeluju moji prijatelji, bez obzira što me pretjerano ne zanimaju.

Graf 13. Izborne aktivnosti

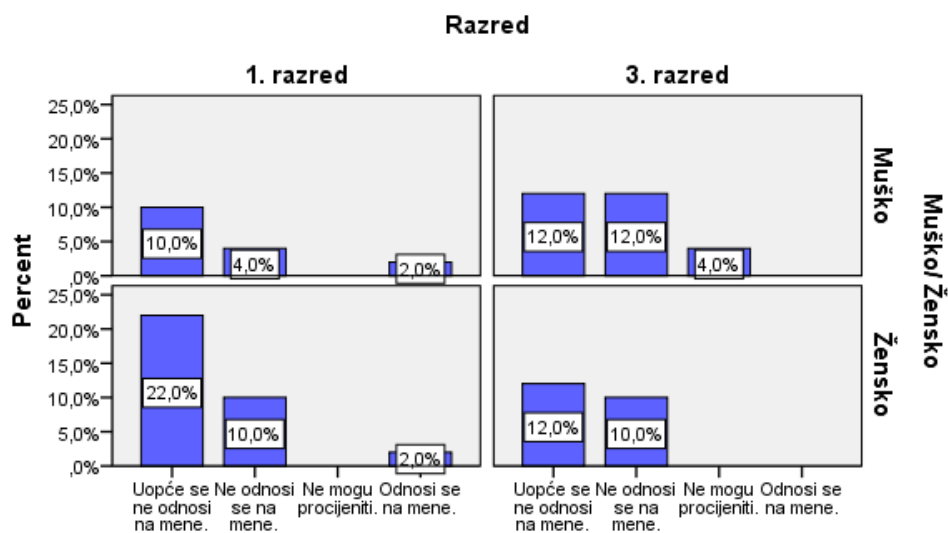
7.2.5. *Odabir daljnjeg obrazovanja (mišljenje prijatelja/ roditelja)*

Rezultati istraživanja pokazali su da adolescentima prvog (10%) i trećeg razreda (12%) nije važno mišljenje njihovih prijatelja prilikom odabira daljnjeg obrazovanja. Isto su navele i adolescentice prvog (22%) i trećeg razreda (12%).

Međutim, kada se radi o mišljenju roditelja, podjednak je broj adolescenata prvog razreda kojima nije važno mišljenje roditelja prilikom odabira daljnjeg obrazovanja (6%) i broj adolescenata kojima je važno mišljenje roditelja prilikom odabira daljnjeg obrazovanja (6%). Adolescentima trećeg razreda također je važno mišljenje roditelja prilikom odabira daljnjeg obrazovanja (14%). Kada se radi o adolescenticama, adolescenticama prvog razreda je isto tako važno mišljenje roditelja prilikom odabira daljnjeg obrazovanja (12%), dok adolescentice trećeg razreda ne mogu procijeniti da li im je važno mišljenje roditelja (8%).

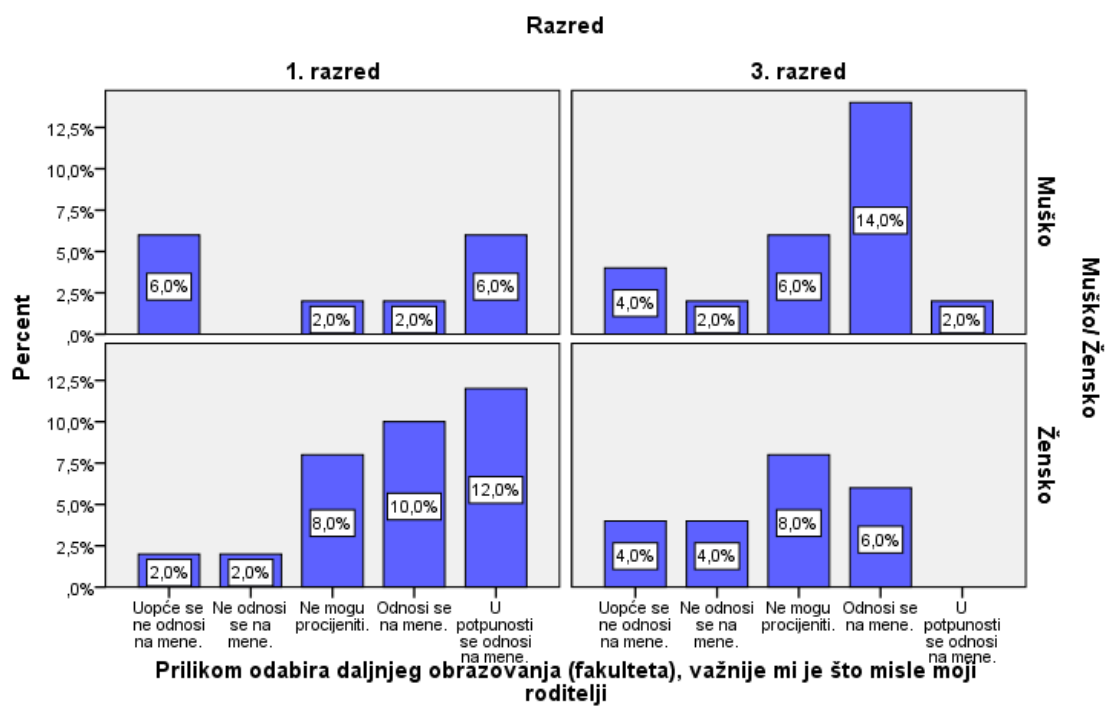
Kako bi utvrdili postoji li povezanost između podložnosti pritisku vršnjaka kod odabira daljnjeg obrazovanja i spola izračunat je Pearsonov koeficijent. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između spola i podložnosti pritisku vršnjaka kod odabira daljnjeg obrazovanja ($r = -0,143$, $p > 0,05$). Također, Pearsonov koeficijent je izračunat i kako bi se utvrdila povezanost između razreda koji ispitanici pohađaju i podložnosti pritisku kod odabira daljnjeg obrazovanja. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između razreda i podložnosti pritisku vršnjaka kod odabira daljnjeg obrazovanja ($r = 0,053$, $p > 0,05$).

Iz navedenih rezultata, možemo zaključiti da kada je riječ o daljnjem obrazovanju, većini adolescenata i adolescentica prvog i trećeg razreda važnije je mišljenje njihovih roditelja, od mišljenja prijatelja i mjesta gdje će njihovi prijatelji studirati. Razlog tome je taj što je utjecaj roditelja snažniji kada se radi o nastavku školovanja od utjecaja vršnjaka (Klarin, Proroković i Šimić Šašić, 2010).

Prilikom odabira daljnjeg obrazovanja (fakulteta), važnije mi je što misle moji prijatelji i u kojem će oni gradu studirati.

Graf 14. Odabir daljnjeg obrazovanja (mišljenje prijatelja)

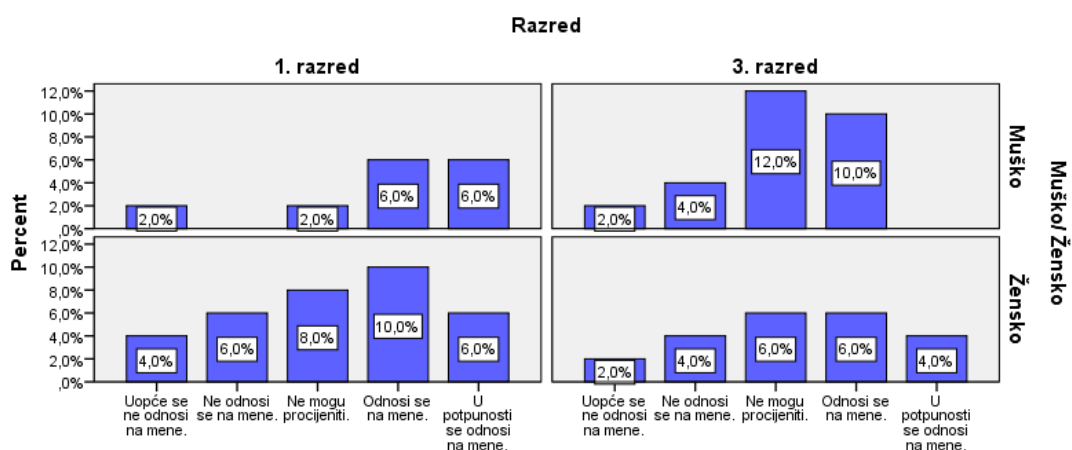
Graf 15. Odabir daljnjeg obrazovanja (mišljenje roditelja)

7.2.6. Sprječavanje nasilničkog ponašanja

Kada je riječ o sprječavanju nasilničkog ponašanja, rezultati su pokazali da bi 6% adolescenata prvog razreda spriječilo nasilničko ponašanja, nakon što su vidjeli da su i njihovi prijatelji učinili isto. 13% adolescenata trećeg razreda navelo je kako ne može procijeniti da li bi spriječili nasilničko ponašanje, nakon što su vidjeli svoje prijatelje kako ga sprječavaju, dok je 10% također navelo kako bi ga spriječilo. Adolescentice prvog razreda (10%) također su navele kako bi spriječile nasilničko ponašanje, no podjednak je broj adolescentica trećeg razreda koje ne mogu procijeniti da li bi spriječile nasilničko ponašanje (6%) i broj adolescentica koje bi spriječile nasilničko ponašanje (6%).

Kako bi utvrdili postoji li povezanost između podložnosti pritisku vršnjaka kod sprječavanja nasilničkog ponašanja i spola izračunat je Pearsonov koeficijent. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između spola i podložnosti pritisku vršnjaka kod sprječavanja nasilničkog ponašanja ($r = -0,048$, $p > 0,05$). Također, Pearsonov koeficijent je izračunat i kako bi se utvrdila povezanost između razreda koji ispitanici pohađaju i podložnosti pritisku kod sprječavanja nasilničkog ponašanja. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između razreda i podložnosti pritisku vršnjaka kod sprječavanja nasilničkog ponašanja ($r = -0,118$, $p > 0,05$).

Dakle, može se zaključiti da bi većina adolescenata i adolescentica prvog i trećeg razreda spriječila nasilničko ponašanje, nakon što je vidjela svoje prijatelje kako ga sprječavaju. To ukazuje na visoku razinu podložnosti vršnjačkom pritisku kada je riječ o ovom području pritiska.

Kada bi vidio/ jela da su moji prijatelji spriječili nasilničko ponašanje i ja bih to učinio/ la
sljedećeg puta kada bi se našao/ la u takvoj situaciji.

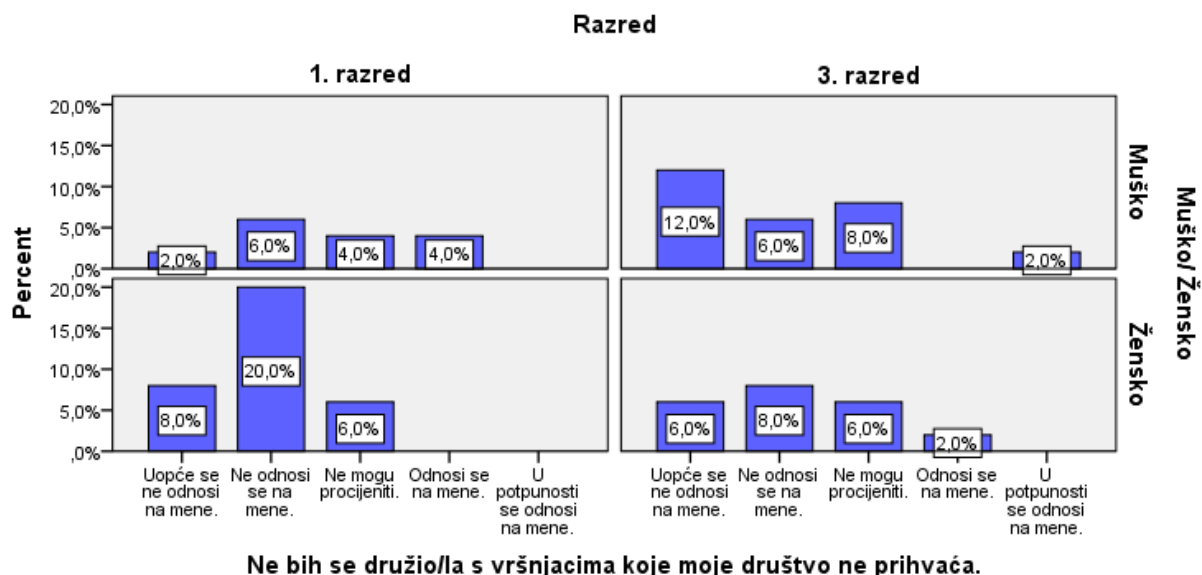
Graf 16. Sprječavanje nasilničkog ponašanja

7.2.7. Druženje s drugim vršnjacima

Što se tiče druženja s drugim vršnjacima, 6% adolescenata prvog razreda i 12% adolescenata trećeg razreda navelo je kako bi se družilo s vršnjacima koje njihovo društvo ne prihvaća. Isto su navele i adolescentice prvog razreda (20%) i trećeg razreda (8%).

Kako bi utvrdili postoji li povezanost između podložnosti pritisku vršnjaka kod druženja s drugim vršnjacima i spola izračunat je Pearsonov koeficijent. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između spola i podložnosti pritisku vršnjaka kod druženja s drugim vršnjacima ($r = -0,123$, $p > 0,05$). Također, Pearsonov koeficijent je izračunat i kako bi se utvrdila povezanost između razreda koji ispitanici pohađaju i podložnosti pritisku kod druženja s drugim vršnjacima. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između razreda i podložnosti pritisku vršnjaka kod druženja s drugim vršnjacima ($r = -0,021$, $p > 0,05$).

Može se zaključiti kako većina adolescenata i adolescentica prvog i trećeg razreda samostalno bira društvo s kojim će se družiti, neovisno o mišljenju njihovih prijatelja, što ukazuje na to da nisu podložni vršnjačkom pritisku kada je riječ o ovom području. Razlog tome također može biti taj što razvojem vlastitog identiteta, pojedincu snažna potreba za pripadanjem grupi i konformiranju normama grupe nije više toliko nužna za njegov vlastiti osjećaj dobrobiti (Brown, Clasen i Eicher, 1986).

Graf 17. Druženje s drugim vršnjacima

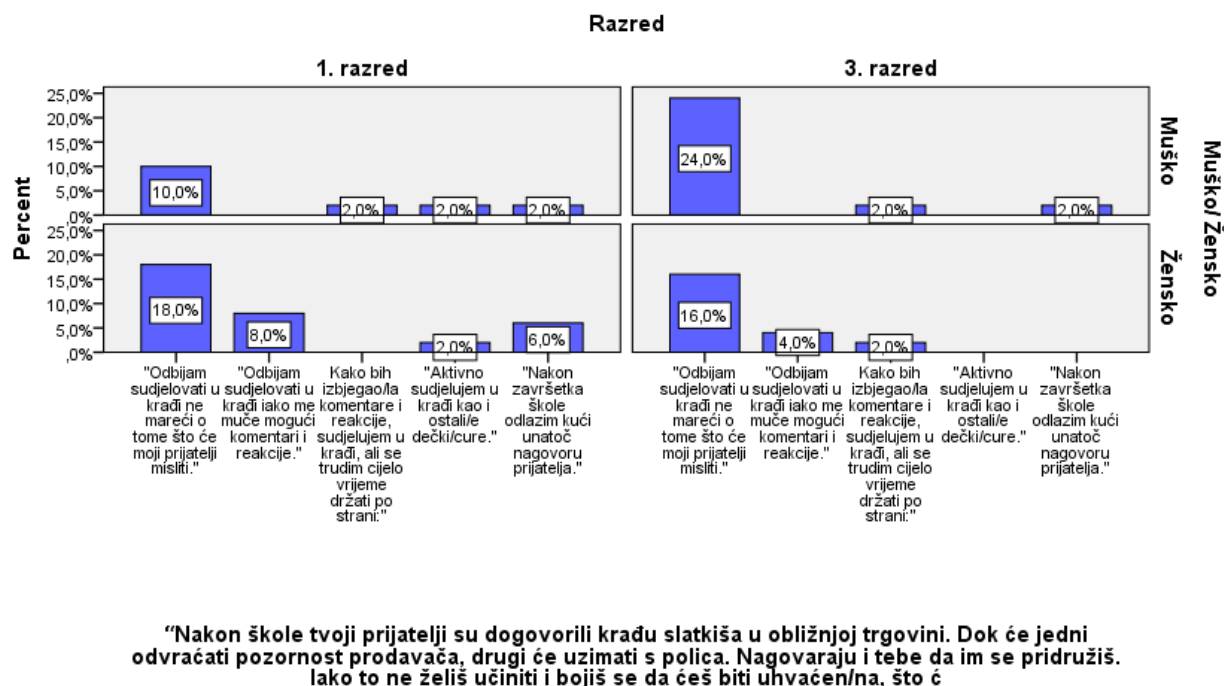
7.3. Negativni aspekti vršnjačkog pritiska

7.3.1. Sudjelovanje u krađi

Rezultati istraživanja pokazali su da 10% adolescenata prvog razreda i 24% adolescenata trećeg razreda odbija sudjelovati u krađi, unatoč nagovoru prijatelja i pritom ne mare što će njihovi prijatelji misliti. Isto su navele i adolescentice prvog (18%) i trećeg (16%) razreda.

Kako bi utvrdili postoji li povezanost između spola i podložnosti vršnjačkom pritisku kada je riječ o krađi izračunat je Pearsonov koeficijent. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između spola i podložnosti pritisku vršnjaka kada je riječ o krađi ($r = 0,053$, $p > 0,05$). Također, Pearsonov koeficijent je izračunat i kako bi se utvrdila povezanost između razreda koji ispitanici pohađaju i podložnosti pritisku kada je riječ o krađi. Rezultati su pokazali ne postoji povezanost između razreda i podložnosti pritisku vršnjaka kada je riječ o krađi ($r = -0,273$, $p > 0,05$).

Može se zaključiti kako većina adolescenata i adolescentica prvog i trećeg razreda odbija sudjelovati u krađi i pritom im nije važno što će njihovi prijatelji misliti o tome, što ukazuje na to da nisu podložni vršnjačkom pritisku. To se može objasniti time što se s razvojem vlastitog identiteta i samopouzdanja smanjuje potreba za konformiranjem s vrijednostima i normama vršnjačke grupe (Brown, Clasen i Eicher, 1986).

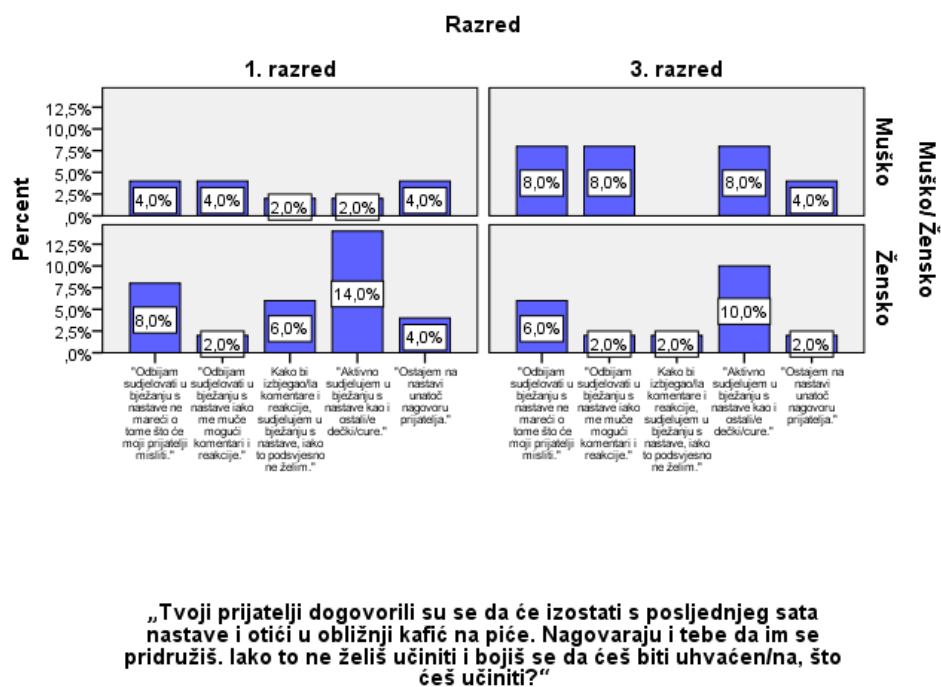
Graf 18. Sudjelovanje u krađi

7.3.2. *Bježanje s nastave*

Kada je riječ o bježanju s nastave, podjednak je broj adolescenata prvog razreda koji odbijaju sudjelovati u bježanju s nastave unatoč nagovoru vršnjaka i ne mare o tome što će njihovi prijatelji misliti (4%), broj adolescenata koji odbijaju sudjelovati u bježanju s nastave, međutim muče ih mogući komentari i reakcije (4%) te broj adolescenata koji ostaju na nastavi unatoč nagovoru prijatelja (4%). Također, podjednak je broj adolescenata trećeg razreda koji odbijaju sudjelovati u bježanju s nastave unatoč nagovoru vršnjaka i ne mare o tome što će njihovi prijatelji misliti (8%), broj adolescenata koji odbijaju sudjelovati u bježanju s nastave, međutim muče ih mogući komentari i reakcije (8%) i broj adolescenata koji aktivno sudjeluju u bježanju s nastave kao i ostali/e dečki/cure (8%). Što se tiče adolescentica, rezultati su pokazali da 14% adolescentica prvog razreda i 10% adolescentica trećeg razreda aktivno sudjeluje u bježanju s nastave kao i ostali/e dečki/cure.

Kako bi utvrdili postoji li povezanost između spola i podložnosti vršnjačkom pritisku kada je riječ o bježanju s nastave izračunat je Pearsonov koeficijent. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između spola i podložnosti pritisku vršnjaka kada je riječ o bježanju s nastave ($r = 0,102$, $p > 0,05$). Također, Pearsonov koeficijent je izračunat i kako bi se utvrdila povezanost između razreda koji ispitanici pohađaju i podložnosti pritisku kada je riječ o bježanju s nastave. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između razreda i podložnosti pritisku vršnjaka kada je riječ o bježanju s nastave ($r = -0,069$, $p > 0,05$).

Dakle, većina adolescentica prvog i trećeg razreda i nekolicina adolescenata prvog i trećeg razreda aktivno sudjeluje u bježanju s nastave, što ukazuje na visoku razinu podložnosti adolescentica vršnjačkom pritisku odnosno nisku razinu podložnosti adolescenata vršnjačkom pritisku.

Graf 19. Bježanje s nastave

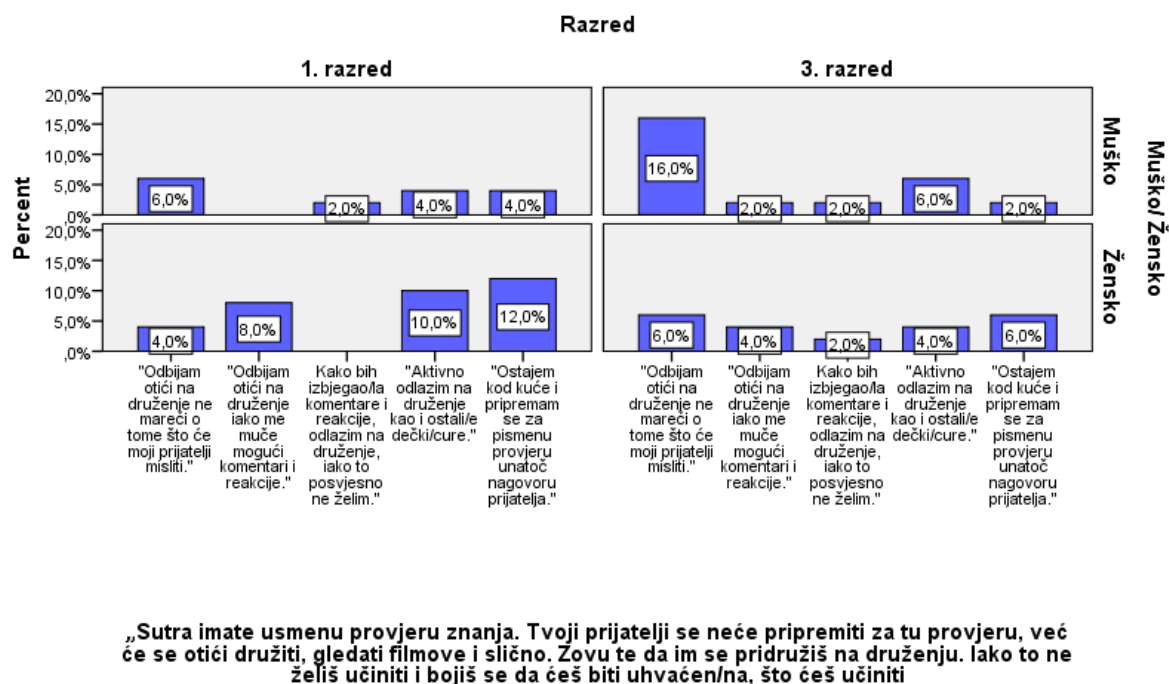
7.3.3. Druženje dan prije ispita

Što se tiče druženja prije ispita, 6% adolescenata prvog razreda navelo je kako odbija otići na druženje unatoč nagovoru prijatelja i pritom ne mare o tome što će misliti njihovi prijatelji. S druge strane, podjednak je broj adolescenata prvog razreda koji aktivno odlaze na druženje kao i ostali/e dečki/cure (4%) i broj adolescenata koji ostaju kod kuće i pripremaju se za ispit. 16% adolescenata trećeg razreda navelo je kako također ostaje kod kuće unatoč nagovoru prijatelja i pritom ne mare o tome što će misliti njihovi prijatelji, dok svega 6% adolescenata aktivno odlazi na druženje kao i ostali/e dečki/cure. Kada je riječ o adolescenticama, rezultati su pokazali da 12% adolescentica prvog razreda ostaje kod kuće i pripremaju se za ispit, no 10% ih aktivno odlazi na druženje kao i ostali/e dečki/cure. Podjednak je broj adolescentica trećeg razreda koje odbijaju otići na druženje i pritom ne mare o tome što će misliti njihovi prijatelji (6%) i broj adolescentica koje ostaju kod kuće i pripremaju se za ispit (6%). Svega 4% adolescentica aktivno odlazi na druženje kao i ostali/e dečki/cure i odbija otići na druženje, međutim muče ih mogući komentari i reakcije njihovih prijatelja.

Kako bi utvrdili postoji li povezanost između spola i podložnosti vršnjačkom pritisku kada je riječ o druženju prije ispita izračunat je Pearsonov koeficijent. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između spola i podložnosti pritisku vršnjaka kada je riječ o druženju prije ispita ($r = 0,266$, $p > 0,05$). Također, Pearsonov koeficijent je izračunat i kako bi se utvrdila

povezanost između razreda koji ispitanici pohađaju i podložnosti pritisku kada je riječ o druženju prije ispita. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između razreda i podložnosti pritisku vršnjaka kada je riječ o druženju prije ispita ($r = -0,260$, $p > 0,05$).

Iz navedenih rezultata može se zaključiti kako većina adolescenata prvog i trećeg razreda odbija otići na druženje s prijateljima prije ispita, dok nekolicina adolescentica prvog i trećeg razreda aktivno odlazi na druženje dan prije ispita. To ukazuje da su adolescentice podložnije vršnjačkom pritisku kada je riječ o ovom području. Razlog tome može biti taj što je kod adolescentica prisutan veći stupanj konformiranja, nego kod adolescenata, zbog toga što su adolescentice izložene većem pritisku vršnjaka da se konformiraju s vrijednostima grupe, nego što su adolescenti (Constanzo i Shaw 1966, prema Lacković – Grgin, 2006)

Graf 20. Druženje dan prije ispita

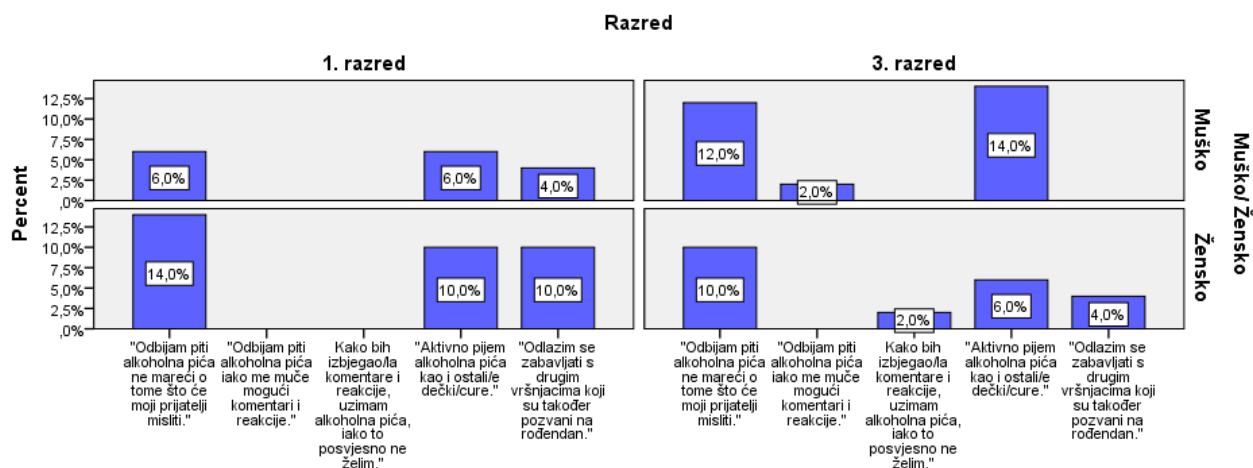
7.3.4. Konzumiranje alkohola

Rezultati istraživanja pokazali su kako podjednak broj adolescenata prvog razreda odbija piti alkoholna pića unatoč nagovoru prijatelja i pritom ne mari o tome što će njihovi prijatelji misliti (6%) i broj adolescenata koji aktivno piju alkoholna pića kao i ostali/e dečki/cure (6%). Adolescenti trećeg razreda naveli su kako isto tako aktivno piju alkoholna pića kao i ostali/e dečki/ cure (14%). 14% adolescentica prvog razreda odbija piti alkoholna pića unatoč nagovoru prijatelja i pritom ne mari o tome što će njihovi prijatelji misliti, međutim 10% ih aktivno pije

alkoholna pića kao i ostali/e dečki/cure. Adolescentice trećeg razreda također odbijaju piti alkoholna pića i pritom ne mare o tome što će njihovi prijatelji misliti (10%). S druge strane 6% ih aktivno pije alkoholna pića kao i ostali/e dečki/cure.

Kako bi utvrdili postoji li povezanost između spola i podložnosti vršnjačkom pritisku kada je riječ o konzumiranju alkohola izračunat je Pearsonov koeficijent. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između spola i podložnosti pritisku vršnjaka kada je riječ o konzumiranju alkohola ($r = 0,047$, $p > 0,05$). Također, Pearsonov koeficijent je izračunat i kako bi se utvrdila povezanost između razreda koji ispitanici pohađaju i podložnosti pritisku kada je riječ o konzumiranju alkohola. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između razreda i podložnosti pritisku vršnjaka kada je riječ o konzumiranju alkohola ($r = -0,132$, $p > 0,05$).

Dakle, kada je riječ o alkoholu većina adolescenata prvog i trećeg razreda i nekolicina adolescentica prvog i trećeg razreda pije alkoholna pića kao i njihovi prijatelji, što ukazuje na visoku razinu podložnosti adolescenata vršnjačkom pritisku, odnosno nisku razinu podložnosti adolescentica vršnjačkom pritisku.

„Ti i tvoji prijatelji pozvani ste na rođendan. Na rođendanu će biti i alkoholnih pića. Prijatelji te nagovaraju da piješ s njima. Iako to ne želiš učiniti i bojiš se da ćeš biti uhvaćen/na, što ćeš učiniti?“

Graf 21. Konzumiranje alkohola

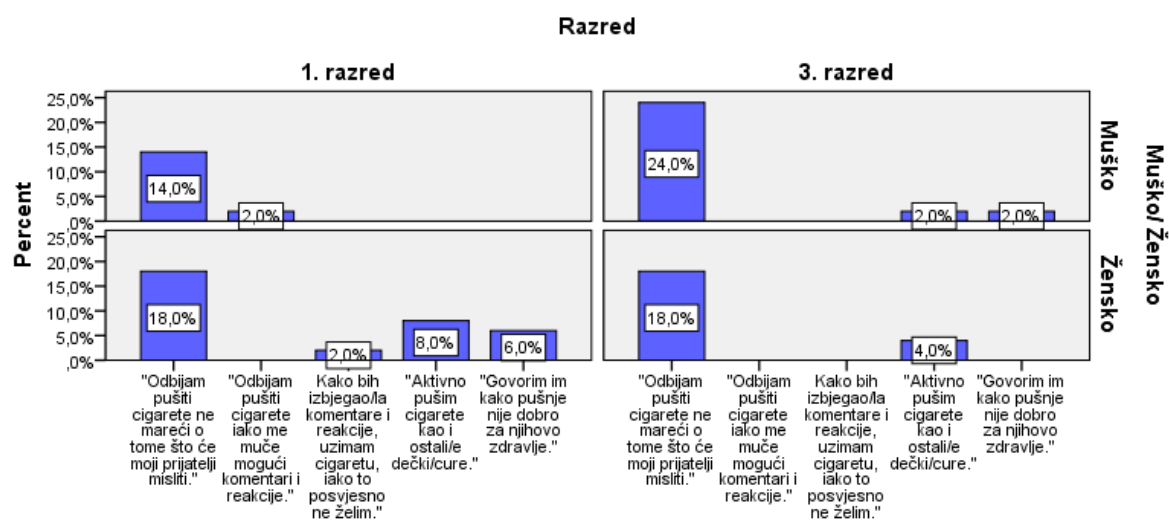
7.3.5. Pušenje cigareta

Kada je riječ o pušenju cigareta 14% adolescenata prvog razreda i 24% adolescenata trećeg razreda navelo je kako odbija pušiti cigarete unatoč nagovoru prijatelja i pritom ne mare o tome što će njihovi prijatelji misliti. Isto su navele i adolescentice prvog (18%) i trećeg razreda (18%).

Međutim, rezultati su pokazali i kako 8% adolescentica prvog razreda i 4% adolescentica trećeg razreda aktivno puši cigarete kao i njihovi prijatelji.

Kako bi utvrdili postoji li povezanost između spola i podložnosti vršnjačkom pritisku kada je riječ o pušenju cigareta izračunat je Pearsonov koeficijent. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između spola i podložnosti pritisku vršnjaka kada je riječ o pušenju cigareta ($r = 0,274$, $p > 0,05$). Također, Pearsonov koeficijent je izračunat i kako bi se utvrdila povezanost između razreda koji ispitanici pohađaju i podložnosti pritisku kada je riječ o pušenju cigareta. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između razreda i podložnosti pritisku vršnjaka kada je riječ o pušenju cigareta ($r = -0,198$, $p > 0,05$).

Može se zaključiti kako većina adolescenata i adolescentica prvog i trećeg razreda odbija pušiti cigarete unatoč nagovoru prijatelja i pritom ne mare o tome što će njihovi prijatelji misliti. No nekolicina adolescentica prvog i trećeg razreda ipak aktivno puši cigarete, što ukazuje na nisku razinu podložnosti adolescentica vršnjačkom pritisku. Razlog tome može biti taj što je kod adolescentica prisutan veći stupanj konformiranja, nego kod adolescenata, zbog toga što su adolescentice izložene većem pritisku vršnjaka da se konformiraju s vrijednostima grupe, nego što su adolescenti (Constanzo i Shaw 1966, prema Lacković – Grgin, 2006)

„Svaki puta kada ste na nekom piću tvoji prijatelji zapale cigaretu. Nagovaraju i tebe da zapališ cigaretu s njima. Iako to ne želiš učiniti i bojiš se da ćeš biti uhvaćen/na, što ćeš učiniti?“

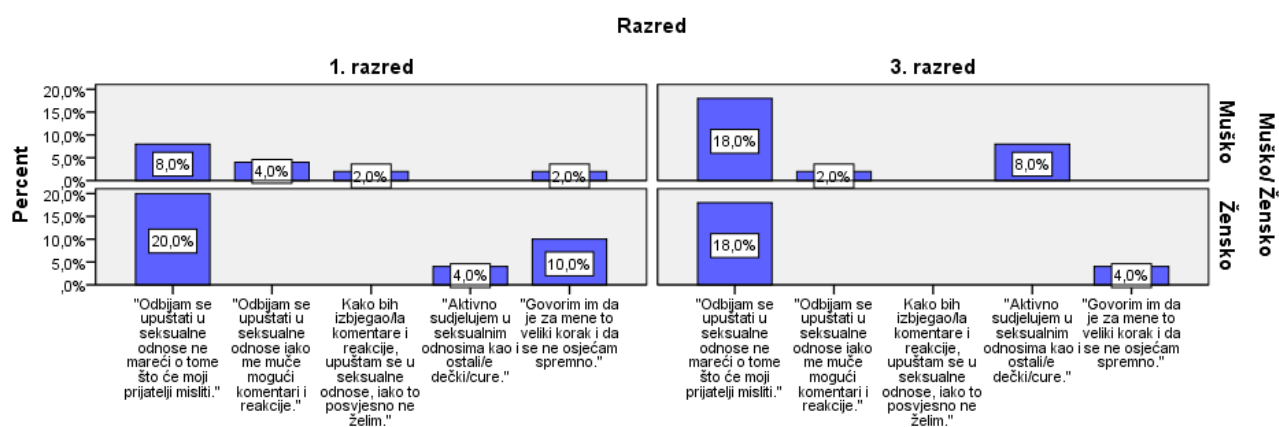
Graf 22. Pušenje cigareta

7.3.6. Upuštanje u seksualne odnose

Što se tiče upuštanja u seksualne odnose, 8% adolescenata prvog razreda i 18% adolescenata trećeg razreda odbija se upuštati u seksualne odnose unatoč nagovoru prijatelja i pritom ne mari o tome što će oni misliti. Međutim, 8% adolescenata trećeg razreda aktivno sudjeluje u seksualnim odnosima kao i njihovi prijatelji. S druge strane, 20% adolescentica prvog razreda i 18% adolescentica trećeg razreda također se odbija upuštati u seksualne odnose unatoč nagovoru prijatelja i pritom ne mari o tome što će oni misliti. No, 4% adolescentica prvog razreda aktivno sudjeluje u seksualnim odnosima kao i njihovi prijatelji.

Kako bi utvrdili postoji li povezanost između spola i podložnosti vršnjačkom pritisku kada je riječ o upuštanju u seksualne odnose izračunat je Pearsonov koeficijent. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između spola i podložnosti pritisku vršnjaka kada je riječ o upuštanju u seksualne odnose ($r = 0,080$, $p > 0,05$). Također, Pearsonov koeficijent je izračunat i kako bi se utvrdila povezanost između razreda koji ispitanici pohađaju i podložnosti pritisku kada je riječ o upuštanju u seksualne odnose. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između razreda i podložnosti pritisku vršnjaka kada je riječ o upuštanju u seksualne odnose ($r = -0,162$, $p > 0,05$).

Dakle, većina se adolescentica i adolescenata prvog i trećeg razreda odbija upuštati u seksualne odnose unatoč nagovoru prijatelja, ali nekolicina njih aktivno sudjeluje u seksualnim odnosima kao i njihovi prijatelji, što ukazuje na nisku razinu podložnosti vršnjačkom pritisku.

„Većina tvojih prijatelja imala je seksualne odnose. Upoznao/la si curu/dečka i nagovaraju i tebe da se upustiš u njih. Iako to ne želiš učiniti i bojiš se da ćeš biti uhvaćen/na, što ćeš učiniti?“

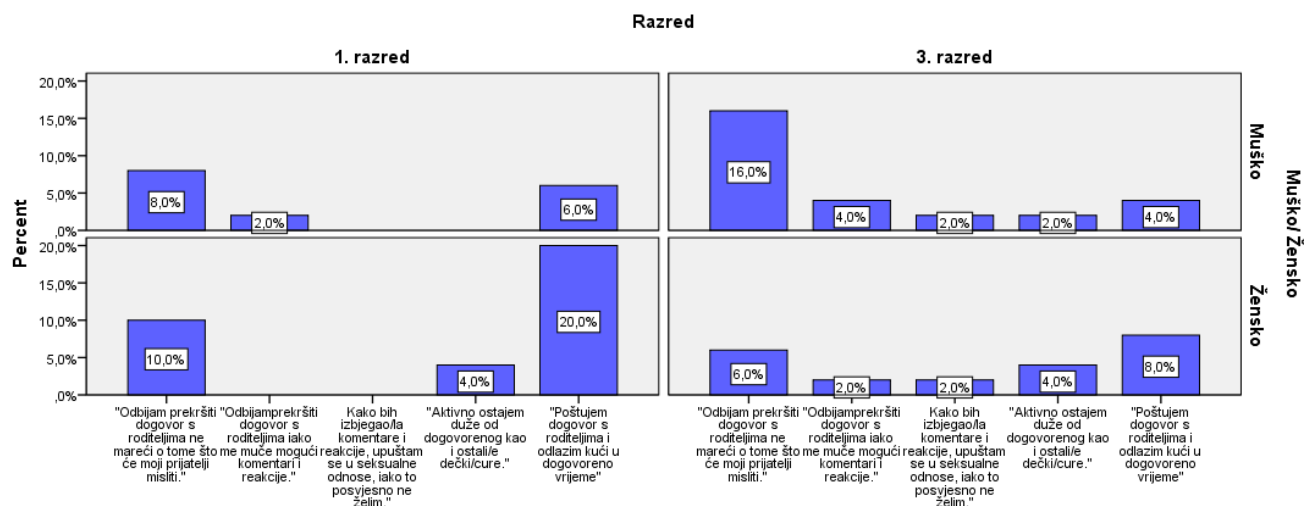
Graf 23. Upuštanje u seksualne odnose

7.3.7. *Kršenje dogovora s roditeljima*

Rezultati su pokazali da adolescenti prvog (8%) i trećeg razreda (16%) odbijaju prekršiti dogovor s roditeljima unatoč nagovoru prijatelja i pri tome ne mare o tome što će njihovi prijatelji misliti, dok 4 % adolescenata trećeg razreda odbija prekršiti dogovor s roditeljima, ali ih pritom muče mogući komentari i reakcije njihovih prijatelja. Adolescentice prvog (20%) i trećeg razreda (8%) navele su da poštuju dogovor s roditeljima i odlaze kući u dogovoreno vrijeme, a svega 4% adolescentica prvog i trećeg razreda aktivno ostaje duže od dogovorenog te time krše dogovor s roditeljima.

Kako bi utvrdili postoji li povezanost između spola i podložnosti vršnjačkom pritisku kada je riječ o kršenju dogovora s roditeljima izračunat je Pearsonov koeficijent. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između spola i podložnosti pritisku vršnjaka kada je riječ o kršenju dogovora s roditeljima ($r = 0,345$, $p > 0,05$). Također, Pearsonov koeficijent je izračunat i kako bi se utvrdila povezanost između razreda koji ispitanici pohađaju i podložnosti pritisku kada je riječ o kršenju dogovora s roditeljima. Rezultati su pokazali da ne postoji povezanost između razreda i podložnosti pritisku vršnjaka kada je riječ o kršenju dogovora s roditeljima ($r = -0,209$, $p > 0,05$).

Iz navedenih rezultata može se zaključiti da većina adolescenata i adolescentica prvog i trećeg razreda poštuju dogovor s roditeljima bez obzira na nagovor prijatelja i njihove moguće reakcije. Međutim, nekolicina adolescenata trećeg razreda i adolescentica prvog i trećeg razreda ipak krši dogovor, što ukazuje na nisku razinu podložnosti vršnjačkom pritisku.

„Vikend je i odlaziš u klub sa svojim prijateljima. Sa svojim roditeljima dogovorio/la si se da ćeš se vratiti kući do 2 sata. Prijatelji te nagovaraju da ostaneš još sat vremena duće s njima. Iako to ne želiš učiniti i bojiš se da ćeš biti uhvaćen/na, št

Graf 24. Kršenje dogovora s roditeljima

8. ZAKLJUČAK I PREPORUKE ZA DALJNJA ISTRAŽIVANJA

Adolescencija je razdoblje mnogih intenzivnih tjelesnih, psiholoških, emocionalnih i osobnih promjena. U njoj također dolazi i do izgradnje vlastitog identiteta, koja predstavlja jedan od najvećih izazova s kojim se mladi suočavaju u adolescentskom razdoblju. Stoga, značajnu ulogu pri potrazi i utvrđivanju osobnog identiteta imaju vršnjačke grupe. Adolescenti većinu svog vremena provode u društvu s vršnjacima, u njima traže utočište, solidarnost i razumijevanje za svoje probleme. Međutim, zbog velike količine vremena kojeg provode s vršnjacima, dolazi i do neizbježnog vršnjačkog utjecaja te samim time i vršnjačkog pritiska. Vršnjaci mogu pozitivno utjecati na vršnjake, ali isto tako i negativno, kada ih osnažuju i potiču na rizična ponašanja, a adolescenti iz straha od odbacivanja postaju sve sličniji onima čiji prijatelji žele biti.

Rezultati provedenog istraživanja pokazali su kako je adolescentima i adolescenticama važna prihvaćenost u krugu prijatelja te bi im isto tako bilo teško odbiti prijatelje koji trebaju njihovu pomoć prilikom rješavanja ispita. Također, kada im je potreban savjet, prijatelji su ti kojima se najčešće obraćaju. Dakle, prijatelji, uz roditelje imaju veliku ulogu u životu adolescenta. Budući da zajedno prolaze kroz slične „teškoće“ koje se javljaju tijekom adolescencije, važno je da si pružaju međusobnu potporu i pomoć. Međutim, rezultati su pokazali i da većina adolescenata i adolescentica nije spremna bilo što učiniti kako bi ih njihovi prijatelji prihvatili te da se ne ponašaju na načine na koje se inače ne ponašaju, samo kako bi izbjegli negodovanje od strane prijatelja. Adolescenti/ce su ipak individue koje tijekom adolescencije razvijaju samopouzdanje te sliku o sebi. Samim time što je njihovo samopouzdanje veće, manja je i potreba za konformiranjem vrijednostima grupe koje se možda razlikuju od vrijednosti koje oni cijene.

Prema sveukupnim rezultatima istraživanja može se zaključiti kako su adolescenti i adolescentice podložniji negativnim aspektima vršnjačkog pritiska te se stoga može odbaciti 1. hipoteza (H: Adolescenti i adolescentice su više podložni pozitivnim aspektima vršnjačkog pritiska, nego negativnim.). Kada je riječ o podložnosti pozitivnim aspektima vršnjačkog pritiska (glazba, mjesto izlaska, frizura, slobodne aktivnosti i sprječavanje nasilničkog ponašanja), rezultati su pokazali da je podjednak broj adolescentica i adolescenata podložan pritisku, što također upućuje na odbacivanje 2. hipoteze (H2: Adolescentice su podložnije pozitivnim aspektima vršnjačkog pritiska za razliku od adolescenata.) Međutim, ovdje se radi o vrlo malom broju adolescenata i adolescentica koji su podložni vršnjačkom pritisku, što ukazuje na to da podložnost ovisi o samom pojedincu i društvu u kojem se nalazi. Također, većinom se radi o vrlo niskoj razini podložnosti vršnjačkom pritisku, posebno kada se radi o

odabiru mjesta izlaska, odabiru frizure te slobodnih aktivnosti. Adolescenti i adolescentice jedino su podložni visokoj razini vršnjačkog pritiska kada se radi o slušanju glazbe i sprječavanju nasilničkog ponašanja. S druge strane, rezultati su pokazali kako su adolescentice podložnije negativnim aspektima vršnjačkog pritiska (bježanje s nastave, druženje dan prije ispita, alkohol, cigarete, upuštanje u seksualne odnose, kršenje dogovora s roditeljima), gdje se također radi o niskoj razini podložnosti vršnjačkom pritisku i to kada je riječ o alkoholu, cigaretama, upuštanju u seksualne odnose i kršenju dogovora s roditeljima. Adolescentice su visoko podložne vršnjačkom pritisku samo kada se radi o bježanju s nastave i druženju dan prije ispita. Stoga se može odbaciti i 3. hipoteza (H3: Adolescenti su podložniji negativnim aspektima vršnjačkog pritiska za razliku od adolescentica.). Što se tiče razreda koji pohađaju, adolescenti i adolescentice prvog i trećeg razreda podjednako su podložni vršnjačkom pritisku, zbog čega se može odbaciti i 4. hipoteza (H4: Adolescenti i adolescentice koji pohađaju prvi razred podložniji su vršnjačkom pritisku za razliku od adolescenta i adolescentica koji pohađaju treći razred gimnazije.)

Ovim istraživanjem, u odnosu na prethodna istraživanja dobili su se različiti rezultati što se tiče povezanosti spola i rizičnih ponašanja kao posljedice negativnog pritiska vršnjaka. Međutim, istraživanje je imalo i nekoliko ograničenja koja su uglavnom tiču uzorka. Prvo ograničenje odnosi se na malen uzorak (50 ispitanika). Stoga kako bi se dobila potpunija i kvalitetnija slika o podložnosti vršnjačkom pritisku među hrvatskim adolescentima, potrebno je za buduća istraživanja, povećati broj ispitanika. Drugo ograničenje odnosi se na koncentraciju uzorka u samo jednoj odgojno – obrazovnoj ustanovi. Prema tome, preporuka za daljnja istraživanja jest uključiti adolescente različitog obrazovanja, strukovnog i gimnazijskog, ali možda i više razrede osnovnih škola, budući da se vršnjački pritisak javlja već u doba rane adolescencije. Također, potrebno je uključiti adolescente iz različitih krajeva Hrvatske te koristiti kombinaciju kvalitativnih i kvantitativnih istraživanja, jer će se na taj način dobiti vjerodostojniji podaci.

9. LITERATURA

1. Asher, S. R. i Parker, J. G. (1989). Significance of peer relationship problems in childhood. *Social Competence in Developmental Perspective*. Netherlands: Kluwer Academic Publishers. 5-23. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: <https://books.google.hr> .
2. Bastašić, Z. (1995). *Pubertet i adolescencija*. Zagreb: Školska knjiga.
3. Baumeister, R. F. i Leary, M. R. (1995). The Need to Belong: Desire for Interpersonal Attachments as a Fundamental Human Motivation. *Psychological Bulletin*, 117 (3), 497-529. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: <http://dx.doi.org/sci-hub.io/10.1037/0033-2909.117.3.497> .
4. Berndt, T. J. (1985). Prosocial Behavior between Friends in Middle Childhood and Early Adolescence. *Journal of Early Adolescence*, 5 (3), 305-317. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: <http://sci-hub.io/10.1177/0272431685053005> .
5. Brown, B. B., Clasen, D. R. i Eicher, S. A. (1986). Perceptions of peer pressure, peer conformity dispositions, and self-reported behavior among adolescents. *Developmental Psychology*, 22 (4), 521-530. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: <https://website.education.wisc.edu/prsg/wp-content/uploads/2014/07/Brown-et-al-86-Percep-of-PP-Pconf-disp.pdf> .
6. Buckner, J. D., Mallott, M. A., Schmidt, N. B. i Taylor, J. (2006). Peer influence and gender differences in problematic cannabis use among individuals with social anxiety. *Anxiety Disorders*, 20, 1087-1102. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: <http://doi.org.ololo.sci-hub.io/10.1016/j.janxdis.2006.03.002> .
7. Deković, M. i Raboteg-Šarić, Z. (1997). Roditeljski odgojni postupci i odnosi adolescenata s vršnjacima. *Društvena istraživanja*, 6 (4-5), 427-445. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: <http://hrcak.srce.hr> .
8. Dishion, T.J. i Dodge, K.A. (2005). Peer contagion in interventions for children and adolescents: Moving towards an understanding of the ecology and dynamics of change. *Journal of Abnormal Child Psychology*. 33 (3), 395-400. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: <http://sci-hub.io/10.1007/s10802-005-3579-z> .
9. Đuranović, M. (2013). Obitelj i vršnjaci u životu adolescenata. *Napredak*, 154 (1-2), 31-46. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: <http://hrcak.srce.hr> .
10. Đuranović, M. (2014). Rizično socijalno ponašanje adolescenata u kontekstu vršnjaka. *Školski vjesnik*, 63 (1-2), 119-132. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: <http://hrcak.srce.hr> .

11. Forko, M. i Lotar, M. (2012). Izlaganje adolescenata riziku na nagovor vršnjaka - važnost percepcije sebe i drugih. *Kriminologija & socijalna integracija*, 20 (1), 35-47. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: <http://hrcak.srce.hr>.
12. Giordano, E., Lasconi, T. i Boscato, G. (1999). *Goruća pitanja: adolescenti između kuće, škole i prijatelja*. Zagreb: Katehetski salezijanski centar.
13. Hartup, W. W. (1992). Having Friends, Making Friends, and Keeping Friends: Relationships as Educational Contexts. ERIC Digest. *ERIC Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education Urbana IL*. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: <https://www.ericdigests.org/1992-3/friends.htm>.
14. Ilišin, V. (1999). *Mladi na margini društva i politike*. Zagreb: Alinea.
15. Jeđud, I. (2007). Percepcija djece i mladih rizičnog ponašanja o značaju vršnjaka - kvalitativni pristup. *Kriminologija & socijalna integracija*, 15 (2), 51-65. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: <http://hrcak.srce.hr>.
16. Kiran-Esen, B. (2003). Examining the adolescents' smoking according to their peer pressure levels and gender. *Educational Sciences. Theory & Practice*, 3 (1), 179-188. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: <http://www.kuyeb.com/pdf/en/f5051fff058eaa481830ace47fcf6bf0sening.pdf>.
17. Klarin, M. (2000). Odnosi u obitelji i s vršnjacima kao prediktori različitih aspekata prilagodbe u školi, Doktorska disertacija Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
18. Klarin, M. (2004). Uloga socijalne podrške vršnjaka i vršnjačkih odnosa u usamljenosti predadolescenata i adolescenata. *Društvena istraživanja*, 13 (6), 1081-1097. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: <http://hrcak.srce.hr>.
19. Klarin, M., Proroković, A. i Šimić Šašić S. (2010). Obiteljski i vršnjački doprinos donošenju odluka iz raznih sfera života u adolescenata – kroskulturalna perspektiva. *Društvena istraživanja*, 19 (3), 547-559. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: <http://hrcak.srce.hr>.
20. Kuzman, M., Pejnović-Franelić, I. i Pavić-Šimetin, I. (2004). Ponašanje u vezi sa zdravljem djece školske dobi. Rezultati istraživanja 2001/2002. *The Health Behaviour in School-aged Children*. Zagreb: Hrvatski zavod za javno zdravstvo, 8-42. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: https://hzjz.hr/wp-content/uploads/2013/11/HBSC_02.pdf.
21. Kuzman, M. (2009). Adolescencija, adolescenti i zaštita zdravlja. *Medicus*, 18 (2), 155-172. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: <http://hrcak.srce.hr>.
22. Lacković – Grgin, K. (2006). *Psihologija adolescencije*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

23. LaGreca, A. M., i Mackey, E. R. (2007). Adolescents' anxiety inducing situations: The role of other-sex friends, close friends, and romantic partners. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 36 (4), 522–533. Preuzeto 17. svibnja 2017 s: <http://sci-hub.io/10.1080/15374410701662097> .
24. Lashbrook, J.T. (2000). Fitting in: Exploring the emotional dimension of adolescent peer pressure. *Adolescence*, 35 (140), 747-757. Preuzeto 17. svibnja 2017 s: [https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/?term=Lashbrook%2C+J.T.+\(2000\).+Fitting+in%3A+Exploring+the+emotional+dimension+of+adolescent+peer+pressure](https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/?term=Lashbrook%2C+J.T.+(2000).+Fitting+in%3A+Exploring+the+emotional+dimension+of+adolescent+peer+pressure) .
25. Lebedina-Manzoni, M., Lotar, M. i Ricijaš, N. (2008). Podložnost vršnjačkom pritisku kod adolescenata – izazovi definiranja i mjerenja. *Ljetopis socijalnog rada*, 15 (3), 401-419. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: <http://hrcak.srce.hr> .
26. Lebedina-Manzoni, M. i Ricijaš, N. (2013). Obilježja mladih s obzirom na podložnost vršnjačkom pritisku. *Kriminologija & socijalna integracija*, 21 (1), 29-38. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: <http://hrcak.srce.hr> .
27. Lebedina-Manzoni, M. (2016). Važnost vršnjačkog utjecaja i privrženosti među djecom i mladima u kontekstu razvoja pozitivnih odnosa. *Odnosi u školi : prilozi za pedagogiju odnosa*, 70-96.
28. Lotar, M. (2011). Resistance to peer pressure - what's attachment got to do with it?. *Peer Pressure in Adolescence Boundaries and Possibilities*, 46-59. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: https://www.researchgate.net/profile/Martina_Lotar_Rihtaric/publication/270761587_PEER_PRESSURE_IN_ADOLESCENCE_-_Boundaries_and_Possibilities/links/55dd821f08aeb41644aeedf2.pdf#page=52 .
29. Maleš, D. (1995). *Između djetinjstva i zrelosti*. Đakovo: Temposhop.
30. Palmonari, A., Pombeni, M. L. i Kirchler, E. (1990). Adolescents and their peer groups: a study on the significance of peers, social categorization processes and coping with developmental tasks. *Social Behaviour*, 5, 33–48. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: https://www.researchgate.net/publication/232516380_Adolescents_and_their_peer_groups_A_study_on_the_significance_of_peers_social_categorization_processes_and_coping_with_developmental_tasks .
31. Parker, J. G., Rubin, K. H., Price, J. M. i DeRosier, M. E. (1995). Peer relationships, child development, and adjustment: A developmental psychopathology perspective. *Developmental Psychopathology: Risk, Disorder, and Adaptation*, 96-161. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: <http://sci-hub.io/10.1002/9780470939383.ch12> .

32. Raboteg-Šarić, Z., Sakoman, S. i Brajša-Žganec, A. (2002). Stilovi roditeljskoga odgoja, slobodno vrijeme i rizično ponašanje mladih. *Društvena istraživanja*, 11 (2-3 (58-59)), 239-263. Preuzeto 17. svibnja 2017 s: <http://hrcak.srce.hr> .
33. Rot, N. (1988). *Psihologija grupa: prvenstveno malih grupa i organizacija*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
34. Simel, S., Špoljarić, I. i Buljubašić Kuzmanović, V. (2010). Odnos između popularnosti i prijateljstva. *Život i škola*, 56 (23), 91-108. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: <http://hrcak.srce.hr> .
35. Sim, T. N. i Koh, S. F. (2003). A domain conceptualization of adolescent susceptibility to peer pressure. *Journal of Research on Adolescence*, 13 (1), 57-80. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: <http://sci-hub.io/10.1111/1532-7795.1301002> .
36. Slavens, E. (2006). *Pritisak vršnjaka: učini nešto da ostaneš svoj*. Zagreb: Mosta.
37. Steinberg, L. (1987). The impact of puberty on family relations: Effects of pubertal status and timing. *Developmental Psychology*, 23 (3), 451-460. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: <http://dx.doi.org.sci-hub.io/10.1037/0012-1649.23.3.451> .
38. Tanti, C., Stukas, A. A., Halloran, M. J. i Fodday, M. (2011). Social identity change: Shifts in social identity during adolescence. *Journal of Adolescence*, 34 (3), 555-567. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: <http://doi.org.ololo.sci-hub.io/10.1016/j.adolescence.2010.05.012> .
39. Ule, M. (1987). *Mladina in ideologija*. Ljubljana: Delavska enotnost.
40. Urberg, K. A., Luo, Q., Pilgrim, C. i Degirmencioglu, S. M. (2003). A two-stage model of peer influence in adolescent substance use: individual and relationship specific differences in susceptibility to influence. *Addictive Behaviors*, 28, 1243-1256. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: [http://doi.org.ololo.sci-hub.io/10.1016/S0306-4603\(02\)00256-3](http://doi.org.ololo.sci-hub.io/10.1016/S0306-4603(02)00256-3) .
41. Vasta, R., Haith, M. i Miller, A. (1998). *Dječja psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
42. Vasta, R., Marshall M. H. i Miller, S.A. (2005). *Dječja psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
43. Vander Zanden, J.W. (2000). *Human Development*. New York: The McGraw-Hill Companies.
44. Wolff, J. M. i Crockett, L. J. (2011). The Role of Deliberative Decision Making, Parenting, and Friends in Adolescent Risk Behaviors. *Journal of Youth and Adolescence*, 40 (12), 1607-1622. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: <http://sci-hub.io/10.1007/s10964-011-9644-8> .

45. Zloković, J. i Vrcelj, S. (2010). Rizična ponašanja djece i mladih. *Odgojne znanosti*, 12 (1), 197-213. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: <http://hrcak.srce.hr> .
46. Zimmerman, M.A., Copeland, L.A., Shope, J.T. i Dielman, T.E. (1997). A longitudinal study of self-esteem: implications for adolescent development. *Journal of youth and adolescence*, 26 (2), 117-141. Preuzeto 17. svibnja 2017. s: <http://dx.doi.org/sci-hub.io/10.1023/A:1024596313925> .

10. PRILOG

10.1. Anketni upitnik

Poštovani,

studentica sam Filozofskog fakulteta, Odsjeka za pedagogiju, jednopredmetnog studija pedagogije! U svrhu izrade završnog rada molim Vas za pomoć bez koje ne bih mogla izvršiti svoju obavezu. Pred Vama se nalazi upitnik kojim želimo ispitati postoje li među mladim ljudima neki oblici pritiska, koji mogu biti prema Vašem mišljenju pozitivni kao što ih ponekad možete smatrati i neželjenim. Upitnik je anonimn, što znači da nikome neće biti poznat Vaš identitet, a rezultati će se koristiti isključivo u svrhu izrade završnog rada.

Zahvaljujem Vam na razumijevanju i pomoći.

Ena Begović

SPOL M Ž

RAZRED 1. 2. 3. 4.

Molim Vas da na sljedećim ljestvicama procijenite u kojoj se mjeri navedene tvrdnje odnose na Vas. S time da 1 označava da se navedena tvrdnja uopće ne odnosi na Vas, 2 da se ne odnosi na Vas, 3 da ne možete procijeniti, 4. da se odnosi na Vas i 5 da se u potpunosti odnosi na Vas.

Navedene tvrdnje odnose se na Vaše vrednovanje prijateljstva i pripadnosti grupi.

1. Važnije mi je mišljenje prijatelja od mišljenja roditelja.	1	2	3	4	5
2. Važno mi je da sam prihvaćen/ na u krugu svojih prijatelja.	1	2	3	4	5
3. Spreman/ na sam bilo što učiniti kako bi me moji prijatelji prihvatili.	1	2	3	4	5
4. Kada bi od mene u školi moji prijatelji zahtijevali da im pomognem na ispitu, bilo bi mi teško reći ne.	1	2	3	4	5
5. Kako bi izbjegao/ la negodovanje od strane mojih prijatelja često se ponašam na način na koji se inače ne bi ponašao/ la.	1	2	3	4	5
6. Kada mi je potreban savjet, najčešće se obraćam svojim prijateljima.	1	2	3	4	5

U dijelu koji slijedi nalaze se tvrdnje koje se odnose na Vaš način zabavljanja, školske aktivnosti i na Vaš odnos prema vršnjacima.

1. Slušam glazbu koju sluša većina mojih prijatelja.	1	2	3	4	5
2. Vikendom izlazim na mjesta na koja su me moji prijatelji nagovorili.	1	2	3	4	5
3. Važno mi je da imam dobar uspjeh u školi, jer ga i većina mojih prijatelja ima.	1	2	3	4	5

4. Redovito izvršavam svoje školske obaveze jer ih i većina mojih prijatelja redovito izvršava.	1	2	3	4	5
5. Ukoliko razmišljam o promijeni svoje frizure, za mišljenje najprije pitam svoje prijatelje.	1	2	3	4	5
6. Ako se mojim prijateljima neki komad odjeće ne sviđa, a meni da, neću ga nositi.	1	2	3	4	5
7. Važno mi je da sudjelujem u slobodnim aktivnostima u kojima sudjeluju i moji prijatelji.	1	2	3	4	5
8. Najčešće sudjelujem u izbornim aktivnostima u kojima sudjeluju moji prijatelji, bez obzira što me pretjerano ne zanimaju.	1	2	3	4	5
9. Prilikom odabira daljnjeg obrazovanja (fakulteta), važnije mi je što misle moji prijatelji i u kojem će oni gradu studirati.	1	2	3	4	5
10. Prilikom odabira daljnjeg obrazovanja (fakulteta), važnije mi je što misle moji roditelji.	1	2	3	4	5
11. Kada bi vidio/ jela da su moji prijatelji spriječili nasilničko ponašanje i ja bih to učinio/ la sljedećeg puta kada bi se našao/ la u takvoj situaciji.	1	2	3	4	5
12. Ne bih se družio/la s vršnjacima koje moje društvo ne prihvaća.	1	2	3	4	5

Pred Vama se nalaze hipotetske situacije. Vaš zadatak je da se zamislite u navedenoj situaciji, pokušate procijeniti što bi u navedenoj situaciji učinili te odaberete odgovor koji najviše odgovara Vašoj reakciji u navedenoj situaciji. Za svako pitanje ponuđeno je pet mogućnosti koje se razlikuju po Vašoj pretpostavljenoj reakciji, a variraju od potpunog konformiranja traženom ponašanju do zauzimanja vlastitog stava spram nagovora vršnjaka.

1. “Nakon škole tvoji prijatelji su dogovorili krađu slatkiša u obližnjoj trgovini. Dok će jedni odvrćati pozornost prodavača, drugi će uzimati s polica. Nagovaraju i tebe da im se pridružiš. Iako to ne želiš učiniti i bojiš se da ćeš biti uhvaćen/na, što ćeš učiniti?”
 - a) “Odbijam sudjelovati u krađi ne mareći o tome što će moji prijatelji misliti.”
 - b) “Odbijam sudjelovati u krađi iako me muče mogući komentari i reakcije.”
 - c) “Kako bih izbjegao/la komentare i reakcije, sudjelujem u krađi, ali se trudim cijelo vrijeme držati po strani.”
 - d) „Aktivno sudjelujem u krađi kao i ostali/e dečki/cure.”
 - e) „Nakon završetka škole odlazim kući unatoč nagovoru prijatelja.“
2. „Tvoji prijatelji dogovorili su se da će izostati s posljednjeg sata nastave i otići u obližnji kafić na piće. Nagovaraju i tebe da im se pridružiš. Iako to ne želiš učiniti i bojiš se da ćeš biti uhvaćen/na, što ćeš učiniti?”
 - a) „Odbijam sudjelovati u bježanju s nastave ne mareći o tome što će moji prijatelji misliti.“
 - b) „Odbijam sudjelovati u bježanju s nastave iako me muče mogući komentari i reakcije.“
 - c) „Kako bi izbjegao/la komentare i reakcije, sudjelujem u bježanju s nastave, iako to podsvjesno ne želim.“
 - d) „Aktivno sudjelujem u bježanju s nastave kao i ostali/e dečki/cure.“

- e) „Ostajem na nastavi unatoč nagovoru prijatelja.“
3. „Sutra imate usmenu provjeru znanja. Tvoji prijatelji se neće pripremiti za tu provjeru, već će se otići družiti, gledati filmove i slično. Zovu te da im se pridружиš na druženju. Iako to ne želiš učiniti i bojiš se da ćeš biti uhvaćen/na, što ćeš učiniti?“
- a) „Odbijam otići na druženje ne mareći o tome što će moji prijatelji misliti.“
 - b) „Odbijam otići na druženje iako me muče mogući komentari i reakcije.“
 - c) „Kako bi izbjegao/la komentare i reakcije, odlazim na druženje, iako to podsvjesno ne želim.“
 - d) „Aktivno odlazim na druženje kao i ostali/e dečki/cure.“
 - e) „Ostajem kod kuće i pripremam se za pismenu provjeru unatoč nagovoru prijatelja.“
4. „Ti i tvoji prijatelji pozvani ste na rođendan. Na rođendanu će biti i alkoholnih pića. Prijatelji te nagovaraju da piješ s njima. Iako to ne želiš učiniti i bojiš se da ćeš biti uhvaćen/na, što ćeš učiniti?“
- a) „Odbijam piti alkoholna pića ne mareći o tome što će moji prijatelji misliti.“
 - b) „Odbijam piti alkoholna pića iako me muče mogući komentari i reakcije.“
 - c) „Kako bi izbjegao/la komentare i reakcije, uzimam alkoholno piće, iako to podsvjesno ne želim.“
 - d) „Aktivno pijem alkoholna pića kao i ostali/e dečki/cure.“
 - e) „Odlazim se zabavljati s drugim vršnjacima koji su također pozvani na rođendan.“
5. „Svaki puta kada ste na nekom piću tvoji prijatelji zapale cigaretu. Nagovaraju i tebe da zapališ cigaretu s njima. Iako to ne želiš učiniti i bojiš se da ćeš biti uhvaćen/na, što ćeš učiniti?“
- a) „Odbijam pušiti cigarete ne mareći o tome što će moji prijatelji misliti.“
 - b) „Odbijam pušiti cigarete iako me muče mogući komentari i reakcije.“
 - c) „Kako bi izbjegao/la komentare i reakcije, uzimam cigaretu, iako to podsvjesno ne želim.“
 - d) „Aktivno pušim cigarete kao i ostali/e dečki/cure.“
 - e) „Govorim im kako pušenje nije dobro za njihovo zdravlje.“
6. „Većina tvojih prijatelja imala je seksualne odnose. Upoznao/la si curu/dečka i nagovaraju i tebe da se upustiš u njih. Iako to ne želiš učiniti i bojiš se da ćeš biti uhvaćen/na, što ćeš učiniti?“
- a) „Odbijam se upuštati u seksualne odnose ne mareći o tome što će moji prijatelji misliti.“
 - b) „Odbijam se upuštati u seksualne odnose iako me muče mogući komentari i reakcije.“
 - c) „Kako bi izbjegao/la komentare i reakcije, upuštam se u seksualne odnose, iako to podsvjesno ne želim.“
 - d) „Aktivno sudjelujem u seksualnim odnosima kao i ostali/e dečki/cure.“
 - e) „Govorim im da je za mene to veliki korak i da se ne osjećam spremno.“
7. „Vikend je i odlaziš u klub sa svojim prijateljima. Sa svojim roditeljima dogovorio/la si se da ćeš se vratiti kući do 2 sata. Prijatelji te nagovaraju da ostaneš još sat vremena duže s njima. Iako to ne želiš učiniti i bojiš se da ćeš biti uhvaćen/na, što ćeš učiniti?“
- a) „Odbijam prekršiti dogovor s roditeljima ne mareći o tome što će moji prijatelji misliti.“
 - b) „Odbijam prekršiti dogovor s roditeljima iako me muče mogući komentari i reakcije.“
 - c) „Kako bi izbjegao/la komentare i reakcije, ostajem u klubu duže od dogovorenog, iako to podsvjesno ne želim.“
 - d) „Aktivno ostajem duže od dogovorenog kao i ostali/e dečki/cure.“
 - e) „Poštujem dogovor s roditeljima i odlazim kući u dogovoreno vrijeme.“